

Utorak, 9. septembar 2008. godine

Svedok Soren Liborius

Otvorena sednica

Optuženi su pristupili Sudu

Početak u 14.19 h.

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ORIE: Dobar dan svima. Gospođo sekretarko, molim vas, najavite predmet.

sekretar: Dobar dan, časni Sude. Ovo je *Predmet IT-06-90-T, Tužilac protiv Ante Gotovine i drugih.*

SUDIJA ORIE: Hvala, gospođo sekretarko. Svedok još nije u sudnici. Koliko sam shvatio, problemi u vezi sa izjavama po Pravilu 92 ter gospodina Liboriusa su povučeni. Da li je to tačno, gospodine Waespi?

TUŽILAC WAESPI: Nisam siguran da li je to tačno, ali mi smo sinoć razgovarali sa Odbranom gospodina Gotovine o pitanju prihvatljivosti po Pravilu 92 ter i takođe smo dobili neke povratne informacije od Odbrane gospodina Čermaka. Koliko sam shvatio, Odbrana Gotovine se slaže s nama da svoje probleme koje su pokrenuli u vezi s Pravilom 91 nemaju nikakve veze sa formalnom prihvatljivošću izjava prema Pravilu 92 ter. Naravno, uvođenje izjava po Pravilu 92 ter ne znači da Odbrana pristaje na njihov sadržaj, čak i ako oni nisu uložili prigovor na sadržaj izjave po Pravilu 92 ter. Oni, naravno, mogu da ispituju svedoka u unakrsnom ispitivanju na ove izjave. Tu se jednostavno radi o prihvatljivosti, i mislimo da su ispunjeni proceduralni zahtevi po Pravilu 92ter. Zato bih želeo da obnovim svoj pismeni i usmeni zahtev da se ovih pet izjava svedoka uvrsti u spis.

SUDIJA ORIE: U redu. Da li mogu da čujem od...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, mislim da bi zbog pravednosti prema svedoku možda bilo pametnije da to uradimo na privatnoj sednici, barem moj deo?

SUDIJA ORIE: Prelazimo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, vratili smo se na otvorenu sednicu.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospođo sekretarko. Samo da obavestimo javnost da je nakon što smo čuli dalje argumente o prihvatljivosti izjave ovog svedoka, gospodina Liboriusa, Pretresno veće odlučilo da se izjave svedoka od 2. novembra 1995. godine, od 11. novembra 1997. godine, od 12. oktobra 2005. godine, od 20. juna 2008. godine i od 5. i 6. septembra 2008. godine primaju u spis i da im se dodeljuju odgovarajući brojevi dokaznim predmetima po sledećem redosledu, P799 do i P803 uključujući i taj broj. Da li ste spremni da nastavite glavno ispitivanje, gospodine Waespi?

TUŽILAC WAESPI: Da, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Gospođo poslužiteljko, molim vas da dopratite svedoka u sudnicu.

(svedok je pristupio Sudu)

SUDIJA ORIE: Dobar dan, gospodine Liborius. Pre nego što nastavite, želeo bih da vas podsetim da ste i dalje vezani svečanom izjavom koju ste dali na početku vašeg svedočenja. Gospodine Waespi, možete da nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala vam, gospodine predsedavajući.

svedok: Soren Liborius

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC WAESPI – NASTAVAK

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dobar dan, gospodine Liborius.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dobar dan.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Mi smo juče govorili o vašim nalazima u odnosu na tu analizu kratera koju ste obavili ispred vaše kancelarije Evropske posmatračke misije [European Community Monitoring Mission-ECMM] ili vašeg smeštaja. Da li se sećate toga?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. I sproveo sam ukupno četiri analize kratera, dve plus dve, u danima posle *Operacije Oluja*, kada smo imali priliku da ponovo dođemo u Regionalni centar i u naš smeštaj.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li ste svoje nalaze zabeležili u bilo kom od vaših izveštaja koje ste morali da napišete?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Nisam detaljno objašnjavao analizu kratera, jer je format pisanja izveštaja RC Knina, Regionalnog centra Knina, bio da se opisuje uopšteno ... o opštem stanju. Izveštaj o situaciji i dnevni izveštaj RC Knin nisu bili zapravo medijum kroz koji želite da prenesete pojedinačne nalaze. Ali oni su bili faktor u našoj ukupnoj proceni, trebalo bi da naglasim.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da vidimo jednu od ovih vaših ukupnih procena.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, zamolio bih da se prikaže dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 5415. To je izveštaj od 4. avgusta.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li prepoznajete ovaj izveštaj? Gospodine Liborius ...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Međutim, ne mogu da vidim dno izveštaja.

TUŽILAC WAESPI: Molim da se pomeri nadole.

SVEDOK LIBORIUS : Da, prepoznajem ovaj izveštaj.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Datum je 4. avgust, neposredno pre ponoći. A vi ste napravili procenu, pošto ste autor, pod 1 pišete i ja ću to da pročitam: "Otkako je jutros u 5.00 sati počeo sveopšti hrvatski napad, efekat napada na Republiku Srpsku Krajinu bio je vojno i psihološki razoran." Da li ste vi napisali ovu procenu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mislim da jesam, da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I da li možete da objasnite šta ste podrazumevali pod psihološki razarajućim efektom?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Na kraju prvog dana, 4. avgusta, to je bio moj utisak na osnovu naših zapažanja i naših informacija iz ostalih timova Evropske posmatračke misije da je došlo do značajnog sloma struktura Republike Srpske Krajine i da se tu nije radilo samo o vojnom slomu, već i psihološkom, u tom smislu da je došlo do gubitka vere da će moći da se odbrani teritorija. Nije bilo ključnog osoblja na ključnim položajima. U toku je bila evakuacija. I vladalo je raspoloženje opšteg kolapsa.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A kada ste napisali ovo, da li ste imate u vidu kakav je efekat granatiranja bio na civilno stanovništvo?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mi smo do kraja prvog dana već iskusili kampanju granatiranja koje je počeo prilično intenzivno u 5.00 sati ujutro i imalo je različit intenzitet tokom celog dana. Intenzitet je bio najjači u jutarnjim satima, a zatim se prešlo na jedno konstantno bombardovanje, i barem ono što sam mogao da vidim i čujem, jeste da je vatra bila usmerena na različita područja grada Knina, i meni je to govorilo da nije odabran nikakav konkretni vojni cilj za svu tu vatru i time što je vatra raširena na veću površinu u kojoj se još uvek nalazilo civilno stanovništvo, stvoren je efekat panike. To je standardna reakcija kada se koristi neselektivno granatiranje.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li ste takođe videli granatiranja i 5. avgusta?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja sam čuo granatiranja i posmatrao sam . Ali intenzitet je bio znatno manji, za razliku od 4. avgusta.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, molim da se ovaj izveštaj koji je sada na ekranima uvrsti u spis.

SUDIJA ORIE: Da li ima prigovora? Nema. Gospodo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P804.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P804 primljen je u spis. Molimo vas, nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala vam, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: U jednoj od vaših izjava svedoka, mislim da je to prva, dokazni predmet Tužilaštva broj P799, vi ste ovo što ste upravo opisali kao neselektivnu vatru takođe opisali i kao uznemiravajuću vatru. Da li želite da dodate nešto tom opisu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Juče kada sam odgovorao na jedno od vaših pitanja mislim da bi moglo pogrešno da se protumači kao da sam video samo nekoliko udara oko područja Regionalnog centa i mog smeštaja. Dozvolite mi da budem veoma jasan: broj udara koje sam video u području oko zgrade Regionalnog centa u Kninu i našeg smeštaja i malo dalje prema jugu, gde su takođe živeli posmatrači, u pravcu fabrike TVIK i smeštaja za radnike, video sam mnogo, mnogo udara. I to su bili uglavnom udari artiljerije, teške artiljerije. Isto tako čuo sam zvuk vatre iz višecevniha bacača raketa, što malo teže može da se odredi odakle dolazi za razliku od udara artiljerijske granate.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li ste u to vreme formirali mišljenje o kvalitetu obaveštajne službe koju je imala Hrvatska vojska?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ulažem prigovor, časni Sude. On traži mišljenje. Ne znam na osnovu čega bi ovaj svedok mogao da formira mišljenje o kapacitetima hrvatske obaveštajne službe. Nije data osnova za to.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Pitanje je, naravno, činjenično pitanje, da li je imao mišljenje. Onda, naravno, sledeće pitanje bilo bi na čemu je takvo mišljenje zasnovano i mislim da Pretresnom veću ne bi bilo od pomoći samo da sasluša mišljenje. Gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Da. I to je deo na 4. stranici dokaznog predmeta Tužilaštva broj P799, gde je svedok dao svoj komentar o tome. Ali ja mogu to da ga pitam i sada.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Na osnovu onoga što ste videli o udarima artiljerije u to vreme, da li vam je palo napamet kakve je podatke imala hrvatska artiljerija?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ponovo ulažem prigovor, mislim da nije postavljena osnova za ovo pitanje.

TUŽILAC WAESPI: Mogu da ga pitam, čim kaže "da" ono ... što je gospodin predsedavajući rekao ... šta je bila osnova za to.

SUDIJA ORIE: Naravno da nema smisla da ga pitamo o nekom mišljenju koje on nikada nije formirao. To je ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da, časni Sude.

SUDIJA ORIE: ... tačno. U isto vreme, poslednje pitanje je, međutim, drugačije formulisano. Da li mu je palo napamet kakve je podatke morala da ima hrvatska artiljerija. To je traženje zaključka, a ne kakva je bila, već ...

TUŽILAC WAESPI: Vrlo dobro.

SUDIJA ORIE: ... kakva je morala da bude. Možda morate da imate ideju, gospodine Waespi, o tome šta vam je potrebno da formirate mišljenje o tome šta je trebalo da bude tamo, tako da ako biste počeli sa tim, a onda ćemo videti da li postoji dovoljna osnova.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li znate koliko su bili dobri hrvatski obaveštajni podaci kada su granatirali to što ste vi videli?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Hrvatska obaveštajna služba uopšteno ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: To je ono čega sam se plašio. Mislim, svedok ne odgovara sa "da" ili "ne", on ponovo želi da iznese svoje mišljenje. Dakle, opet, molim osnovu.

SUDIJA ORIE: Da. Pored toga, gospodine Waespi, postoji implicitna pretpostavka o obaveštajnim podacima kada su granatirali i šta je svedok video, kako smo čuli od njega. Mislim da on nije dalje istraživao konkretne udare kada je govorio iz kog pravca su došli. Pokušajte da ... hajde da pokušamo da vidimo šta svedok zna o činjenicama. Imate još jednu šansu.

TUŽILAC WAESPI: Hvala vam, gospodine predsedavajući

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li znate nešto o hrvatskoj obaveštajnoj službi?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A kako znate nešto o hrvatskoj obaveštajnoj službi?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Na mom prethodnom poslu imao sam priliku da ... da se upoznam sa hrvatskom obaveštajnom službom pre mog dolaska. Kad sam došao u područje imao sam priliku da razgovaram sa oficirima hrvatske vojske, i pre i posle *Operacije Oluja*. Ono što sam saznao poklapalo se, drugim rečima, slikom o hrvatskoj obaveštajnoj službi poklapala se veoma mnogo sa slikom koju je imala Evropska posmatračka misija i Ujedinjene nacije. Isto tako znam da je nekoliko zemalja imalo takođe takvu sliku o obaveštajnoj službi. A sve se zasnivalo na činjenicama da je sukob trajao već više godina i da je veći broj delegacija, novinara i tako dalje, posetio područje

Republike Srpske Krajine. Posle *Operacije Oluja* imao sam priliku da razgovaram sa hrvatskim vojnim osobljem koje je, barem za mene, vrlo detaljno opisivalo šta se dešavalo u Kninu 3. i 4. avgusta. To su detalji za koje smatram da ih je teško bilo imati, osim ako ne posedujete prilično detaljnu sliku.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kuzmanoviću?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Izvinjavam se što prekidam, ali celo ovo objašnjenje je čisto nagađanje. "To su detalji za koje smatram da ih je teško bilo imati..." Mislim, zar nije ovo maksimalna špekulacija?

SUDIJA ORIE: Da li je to špekulacija ili je to bilo formiranje mišljenja, gospodine Waespi, svedok nam je rekao u vrlo grubim potezima kako je on stvarao sliku. Svakako bi nam koristilo ako bi se ta situacija odslikala preciznijom četkicom, na primer, s kojim je to osobama razgovarao. Ako biste mogli dodatno da istražite ko su bile te osobe, na kojim su bili položajima, kada je razgovarao s njima o onome što su rekle svedoku, kako bismo videli da li možemo da dobijemo jasniju sliku sa više detalja, a ne samo vrlo grubu konturu slike. Molim vas, nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li možete da identifikujete jednu osobu sa hrvatske strane sa kojom ste razgovarali koja vam je dala povod za vaš komentar o njihovom nivou znanja, o ...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Razgovarao sam sa osobljem Četvrtе gardijske brigade. Sada ne znam njihova imena. Ali oni su bili vojnici sa kojima sam često razgovarao tokom mojih dužnosti nakon *Operacije Oluja*. Pre *Operacije Oluja*, imao sam priliku da razgovaram sa hrvatskim zvaničnicima ... Izvinjavam se što sada nemam imena ... ali tokom moje pripreme za razmeštanje u Knin oni su bili u Zagrebu. Oni su radili u jednoj od novinskih agencija i agenciji koja se bavila izbeglicama i raseljenim licima.

TUŽILAC WAESPI: Da li je to dovoljno, gospodine predsedavajući?

SUDIJA ORIE: To sad otvara više pitanja nego odgovora. Na primer, govorimo o zvaničniku koji radi u novinskoj agenciji, to zahteva bolje saznanje ko je taj zvaničnik i kako je ta osoba stekla svoje znanje koje je podelila sa svedokom. To je samo jedno od pitanja. Ponovo, gruba četka možda neće biti od velike pomoći. Možete li da nam kažete, da li je taj zvaničnik iz novinske agencije bio zaposlen u Vladi?

SVEDOK LIBORIUS: Taj zvaničnik je radio u kancelariji koja se bavila izbeglicama i raseljenim licima u području Gračaca i u Zagrebu.

SUDIJA ORIE: Da. I da li je to ista osoba kao osoba za koju kažete da je radila u novinama?

SVEDOK LIBORIUS: Ne, ne.

SUDIJA ORIE: Dakle, mi govorimo ...

SVEDOK LIBORIUS: O dve različite osobe.

SUDIJA ORIE: ...o dve različite osobe. Da li možete da nam kažete detaljno šta vam je rekao jedan od tih ljudi i da li znate šta je osnova njegovog znanja? Počnimo sa zvaničnikom.

SVEDOK LIBORIUS: Tog zvaničnika koji se bavio pitanjima izbeglica i raseljenih lica prvi put sam upoznao u Gračacu, a kasnije sam sreo tu osobu u Zagrebu.

SUDIJA ORIE: Kada ste ga sreli prvi put?

SVEDOK LIBORIUS: Prvi put sam ga sreo 1994. godine u leto.

SUDIJA ORIE: U leto 1994. godine.

SVEDOK LIBORIUS: Drugi put sam ga sreo u Zagrebu 1995. godine.

SUDIJA ORIE: Kada 1995. godine?

SVEDOK LIBORIUS: U julu, pre mog dolaska u Knin.

SUDIJA ORIE: Da. Gospodine Waespi, možete li da postavite daljnja pitanja, jer, naravno, nisam ja taj koji ispituje svedoka, ali sam samo dao kratak primer o tome šta bih, u najmanju ruku, ja očekivao. Molim vas, nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Takođe ste rekli da ste se sreli sa nekim iz Hrvatske vojske?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li se sećate koji je bio položaj te osobe u Hrvatskoj vojsci?

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi, sada krećete na drugi izvor. Postavio sam nekoliko pitanja o prvom izvoru, ali nisam iscrpio tu temu, jer mi još uvek ne znamo tačno šta je taj izvor rekao svedoku. Osoba koju ste sreli prvi put u Gračacu 1994. godine a onda kasnije u Zagrebu, pre nego što ste raspoređeni, šta vam je ona rekla?

SVEDOK LIBORIUS: Rekao mi je koja je procena, da tako kažem, potencijalne odbrane Republike Srpske Krajine, kakvo je bilo stanje privrede, raspoloženje

stanovništva, raspoloženje oružanih snaga ... način na koji je strukturirana odbrana. Imao sam osećaj, s obzirom da je on radio sa izbeglim i raseljenim licima, koji su dobar izvor podataka, da je on zaista bio osoba koja veoma mnogo zna. Ono što me je pogodilo je kada sam se jednom našao u Krajini, unutar Krajine...

SUDIJA ORIE: Hajde da idemo korak po korak. Rekli ste nam da su hrvatski obaveštajni podaci bili dobri?

SVEDOK LIBORIUS: Poklapali se...

SUDIJA ORIE: Dobro. Ova osoba koja je očigledno radila sa izbeglicama, da li znate da li je prosledila svoje podatke koje je saznala od tih izbeglica drugim institucijama?

SVEDOK LIBORIUS: Institucijama u hrvatskom sistemu?

SUDIJA ORIE: Na primer, ili sa nekim drugim.

SVEDOK LIBORIUS: Ja sam gotovo 100 posto siguran, odnosno, uveren sam da on ne samo da je želeo da ih prosledi, već je bio u obavezi da ih prosledi.

SUDIJA ORIE: Da li vam je on rekao da je to uradio, da je prosledio nekom drugom?

SVEDOK LIBORIUS: Ne, ali to je bilo sasvim uobičajeno u to vreme. Pretpostavljam da većina osoblja koja je bila angažovana i u hrvatskoj obaveštajnoj službi, ne bi rekli strancu kao što sam ja da je deo njihovog rada uklopljen u obaveštajni sistem, ali mislim da je izvan svake sumnje da su svi takvi zvaničnici prosleđivali obaveštajne podatke.

SUDIJA ORIE: Da. Dakle, vi ste očigledno formirali mišljenje na osnovu toga da je taj vaš izvor snabdevao obaveštajnu službu svojim informacijama, na osnovu onoga što je bila njegova obaveza i onoga što bi se očekivalo da on uradi, i činilo vam se skoro 100 posto sigurno da je to ono što se dogodilo. Da li sam pravilno shvatio?

SVEDOK LIBORIUS: Da.

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi, molim vas, kada budete istraživali druge izvore na osnovu kojih je formirao mišljenje svedok o podacima, takođe, tražite detalje koji mogu da nam daju jasnu sliku o tome koliki je procenat sigurnosti svedoka zasnovan na tome o čemu govori.

TUŽILAC WAESPI: Hvala.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, samo bih da dodam na – ne znam da li govorimo o istoj stvari – ali trebalo bi dati neku osnovu da je ovaj svedok kvalifikovan da procenjuje obaveštajni rad. Hvala.

SUDIJA ORIE: Pa, on nam je rekao kako je to procenio.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da, ali trebalo bi da postoji neka osnova. On sada nama govori kako funkcionišu obaveštajne službe i takve stvari. Čini mi se da u njegovim izjavama nije bilo ničega što bi ukazalo na procenu obaveštajnog rada i procesa.

SUDIJA ORIE: Ja to u ovom trenutku prepuštam gospodinu Waespiju. Ali, svakako bih dodao da će Pretresno veće na kraju pravilno proceniti iskaz ovog svedoka. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Gospodine predsedavajući, časni Sude, izvinjavam se. Samo da dodate tome ...

SUDIJA ORIE: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Izvinjavam se, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Ne, ne, molim vas.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Rekao je nešto u smislu da je deo njihovog rada uklopljen u sistem obaveštajne službe koji snabdeva nešto. Mislim ...

SUDIJA ORIE: Da. Mislim da sam dao više smernica nego obično gospodinu Waespiju. Hajde da ne pokušavamo da svi dajemo instrukcije gospodinu Waespiju više nego što sam već ja uradio. Molim vas, nastavite, gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, želim da pređem na drugu temu.

SUDIJA ORIE: Molim vas da to uradite.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Želeo bih da sada govorimo o pljački. O pljački postoje brojne reference u dnevnim izveštajima, a takođe i u izjavi svedoka. U prvoj vašoj izjavi koja je sada dokazni predmet Tužilaštva broj P799 kažete ... a to je zabeleženo na 4. stranici na dnu: "Dana 5. avgusta oko podne, Knin je bio pod kontrolom HV-a i oklopnih jedinica. Sedma brigada *Puma* je dominirala gradom. Sa moje tačke posmatranja ili položaja, primetio sam kako su ovi vojnici počeli odmah da pljačkaju." Što je osnova za to što ste rekli u svojoj izjavi svedoka?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pa, na osnovu toga što sam sa osmatračnice u štabu Sektora Jug Ujedinjenih nacija video kako se privatna imovina iz kuća ... televizori, mali aparati ... transportuju na sabirno mesto nadomak kapija Sektora Jug Ujedinjenih nacija, stalno su dolazili kamioni, istovarivali robu, privatni automobili sa registarskim tablicama Republike Srpske Krajine bili su parkirani u ogromnim redovima. Vojnici su

očigledno bili ponosni na svoj plen i dolazili su da razmenjuju za druge stvari. To je trajalo i odvijalo se pred našim očima.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A kako znate da su oni bili iz brigade *Puma*?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pa, po oznakama, oznakama raspoznavanja i na uniformama i na vozilima.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: U vašoj izjavi svedoka iz 2005. godine, koja je sada dokazni predmet Tužilaštva broj P801, rekli ste da ste mogli da vidite kamione HV-a kako napuštanja područja. Da li se sećate da ste videli kamione HV-a kako napuštaju područje?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Molim vas, koja je to stranica?

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da. To je u sredini 3. stranice.

TUŽILAC WAESPI: A možda bi se svedoku moglo dati svih pet izjava svedoka radi lakšeg snalaženja.

SUDIJA ORIE: To bi bilo veoma praktično. Gospođo poslužiteljko, molim vas da pomognete.

SVEDOK LIBORIUS: Hvala.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: To se nalazi na 3. stranici izjave iz 2005. godine. Oprostite ... da, ipak iz 2005. godine.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Koji paragraf?

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da, nisam siguran da li gledate izjavu iz 2005. godine.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Oh.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: To je treća izjava u vašem registratoru, od 11. i 12. oktobra 2005. godine. Na 3. stranici u 7. paragrafu.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, našao sam.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li možete da kažete Pretresnom veću da li se sećate šta ste ovde zabeležili, i kada i gde ste ovo videli?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. To je ono što sam već rekao, ispred kasarne Ujedinjenih nacija tokom celog dana smo promatrali kako kamioni HV-a dolaze, istovaraju robu i vraćaju se prazni, a zatim se vraćaju ponovo sa novim stvarima. Tu je bio neprekidan saobraćaj vojnika, i to je očigledno bila neka vrsta skladišta gde se sva ta roba donosila. U početku su to bile lakše stvari koje možete lakše nositi, kasnije, teža roba, i kao što sam rekao, takođe, i automobili koje su u nekim slučajevima vojnici koristili da se trkaju na parking prostoru.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A ko je vršio utovar i istovar tih kamiona?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To su bili vojnici HV-a, i bila je mešavina različitih vojnika. Dakle, po mom mišljenju u tom trenutku, meni nije izgledalo da je to jedna jedinica, jedan određeni korpus, već da je to bilo mesto gde su se sakupljali, zabavljali, tako da su se vojnici sastajali i razgledali plen.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Sada da pređemo na još jedan primer pljačke koji ste gledali, a što je radila Sedma brigada *Puma*. To je bilo 7. avgusta, i mislim da je u pitanju štab Evropske posmatračke misije. Da li se sećate da ste ponovo videli brigadu *Puma* koja je bila uključena u pljačku? I mogu da vas uputim na vašu prvu izjavu svedoka, to je dokazni predmet Tužilaštva broj P799, na poslednjoj stranici. To je sredina prvog paragrafa na vrhu.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Vidim, da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Tu se kaže: "Oko 12.05 časova, tri vojnika HV-a stigli su u malom civilnom automobilu marke *fiat* bez registarskih tablica. Oni su nosili oznake Sedme brigade *Puma*." Da li se sećate tog incidenta?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Oh, da, vrlo dobro se sećam. Krenuo sam po svoje lične stvari tamo gde sam bio smešten, u onaj stan koji sam juče opisao da sam odatle posmatrao prvi put granatiranja u 5.00 sati ujutro. I vojnici su izgleda imali nameru ... dobro, ne izgleda, nego su imali nameru da isprazne iz te kuće sve vredne stvari koje su mogli da nose, a ja sam bio u svojoj dnevnoj sobi prikupljajući svoje stvari, i bili su prilično iznenađeni da vide da je neko zaista bio u kući. I objasnili su mi da je njihovo pravo da uzmu sve ono što je od vrednosti u kući i ja sam ljubazno rekao: "To ne možete učiniti, ovo su moje stvari." I to je bio prilično bizaran incident, u kome su očigledno vojnici bili vrlo iznenađen da vide da se neko zaista nalazi u kući, i na sreću, situacija nije postala nasilna. Ali sam im rekao da nije moguće da jednostavno počnu da krađu moje stvari ili stvari te porodice koja je nekoliko dana ranije napustila stan. Ali to je zaista veoma neobičan događaj.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala. Vidim da ste opisali da su ovi vojnici HV-a stigli u "malom civilnom automobilu marke *fiat* bez registarskih tablica". Da li je to bio jedini put nakon *Operacije Oluja* da ste videli vojnike HV-a u privatnom vozilu bez tablica ili ste to videli i u drugim slučajevima?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Primetio sa u nekoliko navrata. Korišćenje automobila bez registarskih tablica u danima i nedeljama nakon *Operacije Oluja*, svakako, nije bilo ništa neobično. Ako ste imali auto jednostavno biste ga vozili. I to što nije bilo registarskih tablica meni je govorilo da je automobil bio, na primer, napušten, i da je imao pre *Operacije Oluja* registarske tablice Republike Srpske Krajine. Jer bi inače u većini slučajeva imao hrvatske tablice.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Sada ćemo da pređemo na sledeći dokazni predmet. To je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4023 i to je izveštaj od 7. avgusta. I skrenuo bih vam pažnju na opis opšteg stanja: "Knin je sada miran mada vojnici iz Četvrtre i Sedme brigade i dalje pomalo pljačkaju, a zatim ograničenje kretanja i

dalje važi za neke timove, ali izgleda da je ukinuto za Regionalni centar u Kninu". Autori ovog izveštaja ste vi i Rick Bigland. Možete li nam reći ko je bio Rick Bigland?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Rick Bigland je bio moj kolega oficir za operativne poslove u Regionalnom centru Knin.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Moje pitanje ponovo glasi: Kako ste znali da su vojnici iz Četvrte i Sedme brigade pljačkali?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pa, to je prilično jednostavno. Kada se vojnici kreću u vozilima sa oznakama TAC i na njihovim uniformama takođe je bila oznaka TAC, to je bio jasan pokazatelj. Jer nije bilo nikakvog razloga da hrvatski vojnici iznenada promene uniforme u danima posle *Operacije Oluja*. "

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Pređimo na drugu stranicu ovog dokaznog predmeta, 5. paragraf: "Ekonomska, industrijska i pitanja infrastrukture", a slovo B je sledeći komentar: "U području Knina izgleda kao da je nasumično pljačkanje i uništavanje kuća i imovine dostiglo nivo da će biti sve teže i teže ponovo uspostaviti normalan život ovde. Komentar: To sigurno nije namerna politika vlasti. Mnogo je verovatnije da disciplinovanje trupe idu napred, a da je druga linija vojnika, koja je manje disciplinovana, spremnija da zgrabi što se još može. Kraj komentara." Da li se sećate da li ste vi ili gospodin Bigland napisali ovaj komentar?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Gospodin Bigland je napisao komentar.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Ali vi ste lično potpisali izveštaj ili kao koautor, zajedno sa gospodinom Biglandom. Da li je u ovo skladu sa vašom procenom u to vreme?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Pitanje je bilo: Da li je njegova procena u skladu sa njegovom procenom?

TUŽILAC WAESPI: Ne. Da li je procena gospodina Liboriusa u skladu sa komentárom koji sam upravo pročitao.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Procena kada? Danas ili kada je pisao...

TUŽILAC WAESPI: U to vreme.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, mislim da smo utvrdili da je on koautor ovog izveštaja, tako da ne vidim kako tužilac traži da mu svedok kaže da li je njegov izveštaj u skladu sa njegovom sopstvenom procenom.

SUDIJA ORIE: To nije nužno ... Ako ste koautor izveštaja, moglo bi da se dogodi da se vaša privatna procena ne odražava potpuno u tom izveštaju. Dakle, pitanje je prihvatljivo. Molimo vas nastavite, gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: U redu.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Čuli smo od vas da je gospodin Bigland napisao deo komentara, tako da moje pitanje za vas glasi: u to vreme, prema onome što ste vi lično videli, da li je ono što je napisano ovde u skladu sa vašim zapažanjima u to vreme?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne baš. Dana 7. avgusta, mislim da sam bio uznemiren aktivnostima koje su se odvijale, to jest, pljačkom koja je trajala, očigledno bez ikakvog pokušaja da se stavi pod kontrolu ili da se zaustavi. I zaista, kao što kažete, časni Sude, ovo je izveštaj sa dva autora i način pisanja dnevnog izveštaja u Regionalnom centru u Kninu je bio takav da su različiti elementi upisivani tokom celog dana, a nije bilo vremena da se sprovede velika rasprava kako bi se u potpunosti uskladili komentari. Ali ovo su reči Richarda Biglanda.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Možete li nam reći kako su ovi izveštaji bili pisani i finalizirani? Ko bi vam pokazao ... odnosno, da li bi vam neko pokazao ovaj izveštaj pre nego što je poslat?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pisanje izveštaja u Regionalnom centru Knin obavljalo se na sledeći način. Informacije iz Regionalnog centra iz podređenih timova i koordinacijskih centara, informacije koje je prikupio sam kadar Regionalnog centara, tada, kao u većini izveštaja po hijerarhijskim strukturama, sve je sastavljeno i sažeto, naravno. Izveštaji bi bili redigovani i poslani. Obično je to bila osoba, oficir za operativne poslove, koji je imao konačnu odgovornost za redigovanje i slanje. I taj se zadatak rotirao, rotirao se tokom svake nedelje.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A u vezi sa ovom izveštajem, ko je bio oficir koji je imao konačnu odgovornost za uređivanje?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Smatram da je za ovaj konkretni izveštaj to bio Rick Bigland.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, zamolio bih da se ovaj dokument uvrsti u spis kao dokazni predmet.

SUDIJA ORIE: Vidim da nema prigovora. Gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P805.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P805 primljen je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC WAESPI: Da li možemo da predemo na sledeći izveštaj, na sličan izveštaj. To je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4030, izveštaj od 8. avgusta 1995. godine. I, ponovo su gospodin Bigland i gospodin Liborius koautori.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: U prvom paragrafu se govori o pljački i vandalizma koji je u toku. U 3. paragrafu govori se vojnim pitanjima, spominje se da će Četvrta brigada biti stalno stacionirana u *Severnoj kasarni* u Kninu. Da li znate nešto više o tome, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Četvrta gardijska brigada smeštena je sa posadom u kasarne koje je ranije koristila Vojska Republike Srpske Krajine. To su bile kasarne u centru grada. I uskoro posle *Operacije Oluja*, to su postale normalne kasarne u koje se ulazilo i izlazilo, sa vojnicima koji su tamo bili smešteni, unutra se odvijao vojnički život, dakle sve ono što povezujemo sa bilo kojom aktivnom kasarnom.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Sada ćemo da pređemo na poslednji podparagraf C na dnu ove stranice. Tu se kaže: "Danas je šef Regionalnog centra [HRC] imao sastanak sa novim vojnim upravnikom Knina, generalom Čermakom. Evropskoj posmatračkoj misiji je obećao da će biti proširene slobode kretanja [FOM] što je pre moguće, a za nekoliko dana u svim područjima, na magistralnim putevima, ostali putevi koristiće se na sopstveni rizik." Dakle, ko je HRC, prva reč posle slova C?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: HRC [Head of Regional Centre] je skraćena za šefa Regionalnog centra, komandanta Regionalnog centra Knina, Regionalnog centra Evropske posmatračke misije. U to vreme to je bio pukovnik Philippe Augarde.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A da li ste vi bili prisutni na ovom sastanku s generalom Čermakom?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne, nisam bio prisutan na tom sastanku.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li znate kada se kaže da će FOM [Freedom of movement], pretpostavljam sloboda kretanja, biti proširena što je pre moguće, da li je u to vreme, 8. avgusta 1995. godine, sloboda kretanja bila ograničena za pripadnike Evropske posmatračke misije?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Sloboda kretanja je zaista bila ograničena. Timovi pod Regionalnim centrom Knin nisu mogli da obavljaju uobičajena patroliranja putevima i samo smo mi iz Regionalnog centra mogli da se krećemo po Kninu, ali je naše kretanje bilo ograničeno. A to je bio predmet ... to je bila jedna od tema koja je pokrenuta sa generalom Čermakom, jer posmatrači Evropske posmatračke misije imali su garanciju hrvatske Vlade o slobodi kretanja

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Idemo sada na poslednju stranicu ovog dokumenta, to je treća stranica pod tačkom 6 B. Sastanak sa generalom Čermakom. Dozvolite mi da pročitam. "Prilikom susreta sa generalom Čermakom, šefu Regionalnog centra je rečeno da će policijska straža biti stavljena pred zgradu naše bivše kancelarije i da ćemo moći ponovo da je koristimo ako to bude potrebno. General se izvinio zbog pljačke. Komentar: Da li to znači da će mi se vratiti sat marke *Rolex*?" Da li znate ko je napisao ovaj deo komentara .. ili ovaj deo paragrafa?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je napisao Rick Bigland.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A kako znate?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pa pošto je on... on je nosio *Rolex* ili možda lažni *Rolex*. Ja lično ne nosim *Rolex*.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala, gospodine Liborius.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, ako bismo mogli da dobijemo dokazni broj.

SUDIJA ORIE: Ne čujem prigovore. Gospodo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P806.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P806 uvršten je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Sledeći izveštaj je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4040, gospodine predsedavajući, a to je dnevni izveštaj za 9. avgust.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Vi ovde po prvi put govorite o opštoj situaciji, i to o situaciji izvan Knina. Druga rečenica: "Nastavlja se pljačkanje i spaljivanje okolnih sela pred očima Ujedinjenih nacija i IOS." Šta je IOS, ako znate?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je skraćunica za međunarodne organizacije, među njima je, naravno, i Evropska posmatračka misija.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Koja je osnova za ovu vašu procenu? Jer vi ste ovde navedeni kao jedini autor ovog dokumenta.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Osnova su informacije timova Evropske posmatračke misije. Negde oko 9. avgusta, uspele smo polako da proširimo naše uobičajene promatračke aktivnosti i puteve patroliranja.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: U trećem paragrafu pod vojnim pitanjima, tu se u 4. redu spominje prisustvo prilično dobro poznate prljave grupe koja pripada *Diverzantiji* koja kao svoj znak ima mrtvačku glavu. Kaže se da oni pripadaju Sedmoj brigadi, da su odeveni u normalnu hrvatsku maskirnu uniformu i da su naoružani. A vi dalje kažete: "Ne mogu se podvesti pod neregularne elemente ili teroriste". I da su viđeni kako pale kuće u jednom selu. Šta je osnova za ovo zapažanje koje ste ovde zapisali, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je moje lično zapažanje, zajedno sa jednim od timova Regionalnog centra Knin.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, u onome što je gospodin Waespi pročitao bilo je mnogo zapažanja, i mislim da bismo trebali da vidimo o kom konkretnom zapažanju govori svedok.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, mogu to da razrešim.

SUDIJA ORIE: Molim vas da to uradite.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li ste videli članove ili jedinice ove *Diverzantia* grupe?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A gde ste ih videli?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Video sam ih u selu Biskupija kad smo ušli u selo. I s obzirom da su putevi veoma uski, prošli smo vrlo blizu jedni drugima u selu, toliko blizu da biste mogli dodirnuti drugi automobil na drugoj strani puta. Tako da smo morali da usporimo i ta grupa je očigledno bila iznenađena što nas vidi. Oni su takođe usporili. Videli smo ih u sred spaljenih sela, videli smo taktičke oznake na vozilima, videli smo taktička oznake na njihovim uniformama, videli smo oružje koje su nosili, paljenje kuća i sve se to odigralo dok smo bili tamo.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A koliko ste bili daleko kada ste videli paljenja kuća od strane tih trupa?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Najbliža kuća koja je gorela ... bila je, recimo, kao odavde do vrata, rekao bih 12, 15 metara ili tako nešto. Ali celo selo je bilo pretresano i kuće su paljene.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Uzgred budi rečeno, da li ste ikada čuli za prisustvo *Gospodara rata* nakon *Operacije Oluja*?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne, nisam to čuo i to nije bilo sporno pitanje. *Gospodari rata*, ako ih definišemo kao ... kao komandante onih grupa osoba koji su na neki način bila izvan formalnog lanca komandovanja, onda toga tamo uopšte nije bilo. Hrvatski vojnici, generalno govoreći, bili su unutar vojne strukture, oni su bili pod komandom i lanac komandovanja je funkcionisao. To nije bio problem u to vreme.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da se vratim na jednu rečenicu iz vašeg komentara: "Nema nikakve sumnje da je to ratni zločin", i čitam na dnu prve stranice. "Sistematsko spaljivanje imovine, kuća, štala i stogova sena lišava stanovništvo mogućnosti da preživi u tom području." Možete li malo da elaborirate ovaj komentar, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Komentar je moj opis informacija koje su timovi Evropske posmatračke misije pribavili i to je ukazivalo na veoma ozbiljno uništavanje imovine, kao što sam rekao, imovine, kuća, štala, sena i slično. Prema tome, razmere tih aktivnosti bile su meni važne. Sistematski pristup, koliko smo mi tada mogli da vidimo i kad kažem "ratni zločin", rekao bih da razaranje materijalne osnove za život civila u tom području, po mom mišljenju i mojoj prethodnoj obuci, predstavlja ratni zločin.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Idemo na sledeću stranicu, 4. paragraf *Humanitarna i ljudska prava*. Vi ovde kažete da u Drnišu ima nešto manje pljačke i spaljivanja kuća, međutim kažete, citiram: "Međutim, oni su videli četiri pravoslavne crkve u nekoliko sela, Zvjerinac, Kosovo, Jovići, i Bujići, koje su ranije bile potpuno netaknute od kojih su dve imale oznake da ubede ljude da se drže dalje od njih. Ti će objekti bili su proveravani svakih par dana kako bi se pazilo na njih. Komentar: Izgleda da su hrvatske vlasti vrlo

mudre time što štite te srpske crkve, jer znaju da bi došlo do veliki povike ukoliko bi nešto učinili tim crkvama." Da li se sećate ko je video te crkve i način na koji su ostali netaknuti?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja lično sam video nekoliko njih i ja sam to uradio za vreme mog rutinskog patroliranja u nedeljama koje su usledile nakon *Operacije Oluja* i video sam neke verske objekte, crkve i groblja. I to je moj utisak da su bili netaknuti. Razgovarao sam sa vojnicima koji su stražarili na kapijama grobalja i crkava, pitao sam ih da li bih mogao da vidim crkve, kakva su uputstva i naređenja i tada su mi rekli da oni konkretno čuvaju te verske objekte po instrukcijama generala Gotovine. I naravno da je to vrlo dobro, da nisu spaljivane crkve i da groblja nisu uništavana. Međutim, rekao bih da ista briga mora da bude proširena na ostalu imovinu.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Kada kažete da ste razgovarali sa vojnicima na straži, da li je to bilo u vreme kad ste napravili ove primedbe koje ste zapisali?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Razgovarao sam sa vojnicima svih tih nedelja. Ja sam kao i svi dobri posmatrači želeo da prikupim što je moguće više informacija iz prve ruke. To uključuje i razgovore sa vojnicima na licu mesta.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A kada kažete "tada su mi rekli da oni konkretno čuvaju te verske objekte po instrukcijama generala Gotovine", da li se sećate ko vam je to rekao, gde i kada?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Rečeno mi je i za manastir Krka koji bi trebalo da je jugozapadno od Knina, Krka ... jedan od manastira ... mogao bih ga pronaći na karti. Isto tako i stražar pred crkvom u Kosovu Polju... Na oba mesta dobio sam identične informacije.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A datum...

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius, da li mogu da vas zamolim za objašnjenje prethodnog odgovora. Pitanje je glasilo: "Da li se sećate ko vam je rekao?" Dakle, prvi deo vašeg odgovora je bio: "Rečeno mi je da je manastir Krka koji bi trebalo da je jugozapadno od Knina, Krka ... jedan od manastira ... mogao bih ga pronaći na karti", a onda ste rekli: "Isto tako i stražar pred crkvom u Kosovu Polju ..." Ali, nisam čuo u prvom delu vašeg odgovora ko vam je rekao nešto o ovom manastiru?

SVEDOK LIBORIUS: Časni Sude, tamo je bio jedan stražar. Mislim da bi trebalo da govorim sporije.

SUDIJA ORIE: Da... Znači da vam je stražar pred tim manastirom koji bi mogli da pronađete na karti, to rekao, kao i stražar pred crkvom u Kosovu Polju?

SVEDOK LIBORIUS: Da. Manastir koji sada spominjem mislim da je manastir koji se nalazi jugozapadno od Knina.

SUDIJA ORIE: Nisam tražio te detalje. Samo sam pokušavao da shvatim gde je bila druga osoba u vašem odgovoru.

SVEDOK LIBORIUS: Da, stražari na oba mesta.

SUDIJA ORIE: Hvala. Molim vas, nastavite.

SVEDOK LIBORIUS: Vojni stražari u regularnim uniformama Hrvatske vojske sa svojim oružjem, obični vojnici.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I da li se sećate kada ste dobili ove informacije od njih?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je bilo nedugo nakon što smo ponovo izašli da patroliramo. Kada bih prošao kroz te izveštaje Evropske posmatračke misije, mogao bih da pronađem, ali ubrzo nakon toga.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A kako ste vi razgovarali sa tim vojnicima, na kom jeziku ste razgovarali?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ili bih razgovarao preko mog prevodioca ili bih razgovarao lično s njima.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A na kom jeziku ste razgovarali s njima bez prevodioca?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Govorio bih na srpsko-hrvatskom ili nemačkom, malo na engleskom. Moguće je bilo razgovarati.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala vam, gospodine Liborius.

TUŽILAC WAESPI: Molim da se ovaj dokument uvrsti u spis, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Ne čujem prigovore. Gospodo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P807.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P807 je primljen u spis.

TUŽILAC WAESPI: Sledeći dokazni predmet koji predlažem, gospodine predsedavajući, je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 5416. Ovo je izveštaj Evropske posmatračke misije od 12. avgusta, a ja bih da idemo na politička pitanja, to je drugi numerisani paragraf. Citiram: "Generalno govoreći, sloboda kretanja postoji, međutim, neke patrole i Ujedinjenih nacija i Evropske posmatračke misije nisu mogle da odu na neke lokacije iz bezbednosnih razloga. Ti isti razlozi za bezbednost se ne odnose na civile, Hrvate, koji prolaze kroz ista područja." Gospodine Liborius, da li se sećate ovog zapažanja?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Primetio sam to i lično mnogo puta kao i timovi iz Regionalnog centra Knin. Situacija je bila takva da bi obično tim bio zaustavljen na kontrolnom punktu bilo od hrvatske civilne policije ili vojne policije, i ne bi nam dozvolili da uđemo, recimo, u neki zaseok ili selo ili neku šumu ili bilo koje druge navedeno područje, i često bi se navodio razlog da je tamo opasno da se ide, da, recimo, tamo ima vojnika Republike Srpske Krajine, ili da vrše deminiranje, uvek nešto što bi predstavljalo neku vrstu vojne pretnje kojoj ne možete da se suprotstavite. I naravno, mi smo to poštovali. U isto vreme, međutim, kada bismo čekali na tom kontrolnom punktu, često bismo videli hrvatske civilne automobile kako prolaze u oba smera u i iz tog područja. A ponekad kada bih se obratio komandantu kontrolnog punkta, i pitao ga: da li se iste mere bezbednosti ne primenjuju i na civile, Hrvate, onda bi se on samo nasmejao ili mi ne bi ništa odgovorio.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Idemo na 3. paragraf, malo slovo (e), i tu se spominju timovi iz Knina, i još jedna patrola Ujedinjenih nacija koja je sprečena da patrolira u području Vrljike. Oni su bili sprovedeni izvan područja. A tu je i komentar, citiram: "Očigledno je da Hrvatska vojska očajnički pokušava da sakrije nešto u području Vrljike, možda nastavak spaljivanja kuća između Drniša i Vrljike (viđeno je mnogo kuća pri noćnoj vožnji nazad prema Kninu) ili možda neka još strašnija kršenja ljudskih prava koja će se na kraju otkriti." Da li se sećate ovog slučaja, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dozvolite mi samo da pročitam. Nisam lično to video. To je bilo osoblje ... kako se ovde kaže, koje je 2. i 3. novembra, bilo tamo zajedno sa šefom Regionalnog centra. Ja sam oficir za operativne poslove koji je napisao taj izveštaj.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li imate bilo kakvih sumnji u tačnost onoga što vam je rečeno?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Prigovor, časni Sude. Traži se nagađanje.

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi...

TUŽILAC WAESPI: Mogu da postavim osnov...

SUDIJA ORIE: ...prigovor je odbijen, jer to da li svedok ima bilo kakve sumnje, naravno, je njegova lična stvar ... da li je imao bilo kakve sumnje. Naravno, ako ne znamo na čemu su takve sumnje bile zasnovane ili na kakvom se uverenju temeljilo to što je rečeno, onda bez te informacije, naravno, to nije od velike pomoći Pretresnom veću.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li možete da nam kažete kako je funkcionisao sistem izveštavanja, koje su informacije dolazile i kako ste vi to stavljali na papir?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Sistem izveštavanja u Regionalnom centru Knin, kao i u celoj Evropskoj posmatračkoj misiji bio je takav da su timovi pravili svoje dnevne izveštaje, a zatim bi ih prosledili Regionalnom centru, gde bi ih onda sve zajedno sastavio operativni oficir i uskladio sa formatom pisanja izveštaja, i kao što sam rekao ranije,

pazilo bi se na značaj informacija i sažetost, i to bi onda bilo poslato kao izveštaj Regionalnom centru. A kada je reč o ovoj informaciji, uvek je postojalo pravilo da bi trebalo da se uđe u trag informacije ...ovde je to bilo osoblje Regionalnog centra, u ovom slučaju, šef Regionalnog centra, i ovde su to timovi od 2. i 3. novembra.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I podsetite nas ponovo ko je bio na čelu RC-a?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Rukovodilac Regionalnog centra bio je pukovnik Philippe Augarde u to vreme. A ja iskreno, ne mogu da vidim nijedan razlog zašto bih sumnjao u činjenične informacije koje se nalaze ovde.

TUŽILAC WAESPI: Molim da se ovaj dokument uvrsti u spis, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Ne čujem prigovor. Gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P808.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P808 primljen je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Sledeći predloženi dokazni predmet je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4381.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Ovo je izveštaj koji ste vi napisali, gospodine Liborius, 18. avgusta 1995. godine. I ja sam zainteresovan ...

TUŽILAC WAESPI: Molim da se pokaže vrh dokumenta. Da. Hvala.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Mene zanima 2. paragraf, sloboda kretanja, ROM. Šta znači ROM, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ograničenje kretanja.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Citiram: "Jednom prilikom je za N2 bio onemogućen pristup u područje. Međutim, jedan telefonski poziv generalu Čermaku rešio je problem. Vidi niže." Sada možemo da pređemo na drugu stranicu, podparagrafa (c), *Bezbednost i FOM*. I citiram: "Pošto je čekao dva minuta na kombinovanom kontrolnom punktu hrvatskog MUP-a i vojne policije u Dabru i nakon što mu je rečeno da se ne kreće, N2 je telefonirao generalu Čermaku (vidi N2 DR juče), zahtevajući od njega da reši problem FOM-a. To je rešilo problem i posle nekoliko minuta, N2 je nastavio da obavlja svoj posao. Komentar: Još uvek postoji problem sa protokom informacija u hrvatskom komandnom lancu. Kada su dva organa zajedno angažovana, vojna i civilna policija, problem se povećava. Savet: Nemojte se ustručavati da pozovete najodgovornije šefove u tom području." Da li znate kako je N2 bio u mogućnosti da pozove direktno generala Čermaka?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Sam general nam je dao broj telefona. To se takođe dogodilo na sastanku koji je on održao sa mnom, i on nas je savetovao da ga pozovemo ukoliko naiđemo na ograničenje kretanja i onda će on da reši problem.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Koliko često ste vi lično koristili telefonsku vezu sa generalom Čermakom, kako biste nešto uradili, na primer, prošli kroz neki kontrolni punkt?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Često sam to radio. Čim bi mi bila ograničena sloboda kretanja kratko bih sačekao, kao što sam i rekao tu, a onda bih postupio po dogovoru i pozvao ga. Ako ne on, onda bi njegovi saradnici odgovorili.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li je to uvek bilo uspešno ili je bilo primera, da uprkos intervenciji gospodina Čermak ili njegovog pomoćnika vi niste mogli da idete dalje?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne mogu da se setim primera kada nismo bili u mogućnosti da rešimo problem.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I na kraju u ovom dokumentu, komentar koji ste vi napisali: "Kada su dva organa zajedno angažovana, vojna i civilna policija, problem se povećava." Možete li to da nam prokomentarišete?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Kontrolni punktovi na kojima su dežurali i civilna policija i vojna policija, nama su objasnili, između ostalog, i hrvatski oficiri za vezu da je vojna policija imala vlast nad vojnim licima koji bi naišli na kontrolni punkt, kao i da je civilna policija imala vlast nad civilima. Ponekad bi se to osoblje na kontrolnom punktu počelo da raspravlja u vezi s tim ko može da donese takvu odluku da li će se našem timu dozvoliti da nastavi put ili da mu se uvede ograničenje kretanja. I pošto je to često bio slučaj, savet koji stoji u tom izveštaju, bio je savet Regionalnog centra svim timovima na terenu, da koriste broj telefona generala Čermaka i njegovih pomoćnika.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I vi biste zahtevali, kao što sada znamo uspešno, intervenciju generala Čermaka bez obzira da li je to bio kontrolni punkt civilne ili vojne policije?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Tu nije bilo razlike. On je ... kao što sam već rekao, ne mogu da se setim nijednog slučaja gde takva intervencija nije bila u stanju da reši problem, drugim rečima, da mi ne bismo mogli da idemo dalje.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala. Još poslednja stvar u vezi sa ovim dokumentom. Možete li nam reći šta je N2? *Novembar 2*?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: *Novembar 2* ili N2 je oznaka za drugi tim u Regionalnom centru Knin.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A koliko je bilo timova u Regionalnom centru Knin?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Struktura Regionalnog centra prilagođavala se u skladu sa promenom situacije. U vreme *Operacije Oluja* direktno podređeni

Regionalnom centru bili su *Novembar 1*, *Novembar 2* i *Novembar 3*. Bila je u stanju da iz svojih redova formira tim unutar Knina. Bilo je više CC centara. Bio je tim u Dubrovniku, terenski posmatrači u Splitu, CC Zadar. Šibenik. A promena imena ili lokacije ... promena imena i lokacija dogodilo se nešto posle *Operacije Oluja*. Kad god naidete na *Novembar 1*, *Novembar 2* i *Novembar 3* to su oznake za timove.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala, gospodine Liborius.

TUŽILAC WAESPI: Molim da se ovaj dokument uvrsti u spis, gospodine predsedavajući.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, ne znam da li možemo da dobijemo razjašnjenje u svetlu poslednjeg odgovora, da li je svedok bio deo N2? Da li je to nešto što je on lično video? Ne znam da li je to jasno. Ili on nije bio deo nijednog od ova tri tima. Zato što nije bilo jasno da li ...

TUŽILAC WAESPI: Da, mogu li da odgovorim ... Mogu li da pitam svedoka.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Možete li da objasnite svoju ulogu u vezi sa tim patrolama i timovima?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja sam pratio tim N2 i bio sam deo tima, kada nisam bio na dužnosti operativnog oficira. Kasnije sam bio određen za vođu tima N2.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A kada je to bilo?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Moram da pogledam u svoje beleške ili svoj dnevnik. Ali, bilo je ... Ako bismo tražili konkretan datum onda mi trebaju beleške ili dnevnik.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da, mislim da to možete da pogledate za vreme pauze.

TUŽILAC WAESPI: Molim da se sada ovaj dokument uvrsti u spis, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Nema prigovora. Gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P809.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P809 primljen je u spis. Gospodine Waespi, mislim da bismo sada trebali da napravimo pauzu. Nastavićemo sa radom u 16.15 časova.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi, možete da nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Gospodine Liborius, da li ste imali priliku tokom pauze da pregledate svoje beleške da biste saznali kada ste postali vođa tima N2?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, jesam. A datum je 18. avgust.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala vam puno. Molim vas da sada zatvorite svoj dnevnik ili svoje beleške, a u slučaju da vam bude ponovo potrebno, možete da zamolite gospodina predsedavajućeg da li smete ponovo da ih pogledate. Idemo sada da pogledamo dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4117. Da li prepoznajete ovaj spisak, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li možete da kažete časnom Sudu šta taj spisak predstavlja?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je odgovor na dopis Evropske posmatračke misije od 21. avgusta koji je upućen svim timovima tražeći da prikupe informacije najmanje jednom nedeljno u vezi sa spaljivanjem i uništavanjem zaseoka i sela u zoni odgovornosti svakog tima. I ovo je dokument gde su izvori informacija timova: *Novembar 1, Novembar 2 i Novembar 3*, za Gospić i Split, skraćeno N1, N2 i N3 GS, i ovde vidimo kompilaciju procena pojedinih sela, zaseoka ili drugih tačaka pomenutih u kartama. Informacije dalje govori da li je to područje, zaselak, selo, grad, uništeno, delimično uništeno, napušteno, koji je status različitih lokacija. Svrha toga je bila da se proceni koje su mogućnosti da ljudi idu u te različite zaseoke, sela ili mesta.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A možete li da nam kažete koliko je ljudi koji su bili pripadnici ovih izvora, od N1 do S, kako ste naveli, učestvovalo u ovim patrolama, kako bi se prikupili podaci koji su ovde zabeleženi?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pa, ne manje od 12 ljudi. Struktura tima je obično bila sledeća: najmanje dve osobe i vozač, a u većim timovima imali biste više osoblja koje bi im pomagalo.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Čuli smo svedočenje u ovoj sudnici da su sličnu studiju uradili vojni posmatrači Ujedinjenih nacija. Da li ste radili zajedno sa vojnim posmatračima Ujedinjenih nacija na ovoj studiji ili ste to uradili nezavisno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ova studija je delo Evropske posmatračke misije. Možda treba da bude sasvim jasno da je i struktura Regionalnog centra, takođe, pomogla u izradi ovog dokumenta. 12 ljudi su bili samo posmatrači u timovima.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li je postojala razlika u automobilima Ujedinjenih nacija, vojnih posmatrača Ujedinjenih nacija i Evropske posmatračke misije koja je bila prepoznatljiva lokalnom stanovništvu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Automobili Evropske posmatračke misije su imali svoj poseban izgled. Vojni posmatrači Ujedinjenih nacija koristili su druge automobile sa svojim oznakama.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dakle, samo da bude jasno, ono što je uneseno u ovu studiju to su sve podaci koje je prikupila vaša Evropska posmatračka misija a ne podaci iz drugih izvora?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Rekao bih da su izvori iz N1, N2, N3 Gospić i Split. Da, to je bio zajednički napor, tako da nisam bio jedini koji je učestvovao u izradi ovog dokumenta.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Ko je još bio uključen?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je bilo osoblje Regionalnog centra, RC Knin. Osoblje Regionalnog centra iz Knina premešteno je u Regionalni centar u Zadru 14. avgusta.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, uložio bih prigovor, jer ovaj odgovor zapravo nije odgovor na pitanje. Ja još uvek nisam siguran da li je ...

SUDIJA ORIE: Da. Gospodine Liborius, bilo je prilično jednostavno pitanje, da li su podaci koji su uneti i koji su korišćeni za ovu studiju bili isključivo podaci koje je prikupila Evropska posmatračka misija. Vaš odgovor nije jasan. Vi ste rekli kako mislite, odnosno učešće drugih ... Da li je bilo podataka dobijenih od drugih agencija a ne samo iz Evropske posmatračke misije?

SVEDOK LIBORIUS: Mislim da nije.

SUDIJA ORIE: Vi ste rekli: mislim da nije. Da li ste sigurni da su ovo bili isključivo podaci koje je prikupila Evropska posmatračka misija? Zašto vi sumnjate u to?

SVEDOK LIBORIUS: Standardni postupak kada izveštaj ... Izvinjavam se, časni Sude, zato što moram malo da razradim odgovor. Navedeni izvori pokazuju da su isključene informacije vojnih posmatrača Ujedinjenih nacija ili drugih. Ja nisam osoba koja je potpisala ovaj dokument, mogu samo da kažem da je tako po mom najboljem uverenju. Ne znam da li ste zadovoljni odgovorom.

SUDIJA ORIE: Još jedno pitanje. Vi ste bili član N2, ako sam vas dobro razumeo.

SVEDOK LIBORIUS: Da.

SUDIJA ORIE: Podaci koje je dostavio tim N2 za potrebe ovog izveštaja, da li su bili isključivo podaci koje je prikupio i koji su dobijeni od N2, koliko ste vi znali ...

SVEDOK LIBORIUS: Da.

SUDIJA ORIE: Nije bilo unosa podataka od strane bilo koga ...

SVEDOK LIBORIUS: Ne.

SUDIJA ORIE: ... drugog. Molim vas, nastavite, gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Želeo bih da se ovaj dokument uvrsti u spis.

SUDIJA ORIE: Nema prigovora. Gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P810.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P810 primljen je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Molim da se sada prikaže dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4116.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Ovo je dnevni izveštaj koji ste napisali vi i gospodin Hendriks. Da li možete da kažete Pretresnom veću ko je bio gospodin Hendriks?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Gospodin Hendriks je bio moj kolega posmatrač, kolega u timu *Novembar 2*.

TUŽILAC WAESPI: Molio bih da pređemo na 3. stranicu – *Humanitarna pitanja i pitanja ljudskih prava*.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li možete, molim vas, da pročitate paragrafe A i B, koji se bave zapažanjima tima N2. Primetili ste automobil Hrvatske vojske vojne policije s dvojicom uniformisanih vojnih policajaca sa oznakama 72. bataljona i jedan mali kamion JNA.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, tražim da jasno ... to nije JNA, već INA, ili I-N-A, što bi moglo da bude važno.

TUŽILAC WAESPI: Da, to je tačno. Izvinjavam se zbog toga.

SUDIJA ORIE: Molim vas nastavite.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li se sećate ovog incidenta, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, sećam se. Takođe sam fotografisao taj događaj.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I možete li nam reći malo više o onome što ste primetili?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Za vreme našeg patroliranja primetili smo kako se diže dim iz jednog udaljenog sela. Kad kažem da je bilo udaljeno, želim da kažem da je bilo prilično daleko od glavnog puta, i postojala je samo jedna staza od šljake koja je vodila do njega. I želeli smo da dalje istražimo šta se tamo događa. Skrenuli smo s glavnog puta na tu stazu od šljake do zaseoka i sreli smo automobil Hrvatske vojne policije ... to je bio automobil marke *BMW*, ako ne grešim, i kamion sa oznakom *INA* koji je upravo izlazio iz, da tako kažem, centra zaseoka, a nije bilo nekog drugog ulaza u zaseok. Zato smo želeli da vidimo da li je bilo drugih pokreta, drugih automobila u tom zaseoku. Nije ih bilo. I moj tim je gledao kako plamen zahvata kuću i štalu i plast sena pored kuće na južnom kraju sela.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li možete da nam kažete kako je izgledao kamion *INA-e*?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kamion *INA-e* je bio više kombi marke *mercedes*, bele boje sa jednom plavim prugama na njemu.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A šta ...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Imao je oznake *INA-e* taj kombi.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A šta je prevezio?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kamion *INA* bio je ... Kompanija *INA* je naftna kompanija, obično se povezivalo sa isporukom naftnih proizvoda.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Po vašoj oceni, ko je bio odgovoran za podmetanje požara na tim strukturama?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kao što sam napisao u izveštaju, paljenje kuća i štala i plastova sena u tom području po mom mišljenju, mogle su samo da urade ove osobe koje su bile u automobilu vojne policije Hrvatske vojske i u malom kamionu kompanije *INA*. Jer tamo nije bilo drugih ljudi ... u selu. Mi smo to posmatrali 40 minuta, i mi smo stigli do tog mesta upravo kad je kuća zapaljena. Krov je još bio netaknut kada smo došli u taj deo zaseoka, a kad smo odlazili krov se urušio. Mi smo patrolirali po zaseoku i nismo pronašli bilo koga drugog. A postojao je samo jedan prilaz tom zaseoku.

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius, jedan od vaših prethodnih odgovora na pitanje šta je ovaj kamion prenosio, rekli ste da ste povezali ovaj kamion sa isporukom naftnih derivata, jer je pripadao naftnoj kompaniji. Da li možete da kažete šta je kamion nosio, ako znate?

SVEDOK LIBORIUS: Nisam imao priliku da pregledam kamion, ali je imao oznake i izgled kamiona koji bi se obično koristio za prevoz benzinskih proizvoda.

SUDIJA ORIE: To je bio pokriven kamion?

SVEDOK LIBORIUS: Bio je pokriven i zatvoren kamion.

SUDIJA ORIE: U redu. Hvala. Molim vas, nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Sada bih prešao na komentar u istom paragrafu, nekoliko redova niže. "Obećanja u vezi sa imovinom koja su dali hrvatski čelnici generalno i general Čermak konkretno za Kninski region, jasno je da zvuče prazno." Da li se sećate ko je zapisao ovaj komentar?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Komentare su dali razni hrvatski zvaničnici, uključujući i generala Čermaka. Takođe su ih davali i članovi Vlade u Zagrebu.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da. Moje pitanje je bilo ... oprostite ako nisam bio dovoljno jasan. Ko je uneo ovaj komentar u ovaj izveštaju Evropske posmatračke misije?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja i Eric Hendriks.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A da se vratimo na komentar, ovo što se pripisuje hrvatskom rukovodstvu i generalu Čermaku, da li ste bili prisutni kada je general Čermak dao ovaj komentar ili obećanje, jer je obećanje dao general Čermak kako je zabeleženo u ovom izveštaju?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Obećanja su emitovana na radiju, na sastancima. Čuo sam ih par puta i preko radija i na sastancima i na javnim skupovima.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A zašto ste napisali da su obećanja zvučala prazno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Zato što angažovanje, posebno osoblja vojne policije Hrvatske vojske meni znači da upravo osobe koje bi trebalo da obezbede sigurnost i zaštitu imovine su i sami bili uključeni u spaljivanja imovine.

TUŽILAC WAESPI: Želeo bih da ovaj dokument ponudim u spis, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Ne čujem prigovore. Gospođo sekretarko.

skretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P811.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P811 primljen je u spis. Molim vas, nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Idemo na sledeći dokument.

TUŽILAC WAESPI: To je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4392. Radi se o izveštaju, dnevnom izveštaju od 23. avgusta. Sastavili su ga gospodin Liborius i gospodin Hendriks. I molim 2. stranicu. Prvi paragraf pod malim slovom (a), spominje

neformalni sastanak sa komandantom snaga Hrvatske vojske stacioniranih u B, i mislim da na prvoj stranici stoji da je B oznaka za Benkovac. Da li znate nešto više o ovom komandantu snaga Hrvatske vojske? Da li ste ga upoznali?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dajte mi malo vremena da pročitam. Da, prepoznajem ovo, da. Da, sreo sam ga u području Benkovca.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li znate kako se zvala njegova jedinica?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Morao bih da pogledam svoje beleške. To je bila regularna vojna jedinica. Govorio je opširno o tome kako je vojnu obuku prošao u SAD-u, konkretno.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala. sada ćemo da predemo na sledeći paragraf pod B, citiram. "Tokom današnjeg patroliranja uočeno je sledeće. Kistanje, u autoradionici pored benzinske stanice *INA*, podmetnut je požar u 11.04 časova. Pored tog mesta je viđen jedan civilni autobus sa vojnicima Hrvatske vojske, registarski broj ŠI 253-AB; i automobil marke *renault* registarskih tablica sa brojem ŠI 24 ... ŠI 254-S. Nakon što je požar buknuo vojnici su se ukrcali u autobus i automobil i napustili lice mesta." Da li znate nešto više o tom slučaju, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, moj tim je promatrao taj incident dok su patrolirali po Kistanju. A autobus je bio standardne veličine za 50 osoba. Unutra su bili vojnici Hrvatske vojske. Autobus se zaustavio na ovoj benzinskoj pumpi i te radionice koje su bile locirane u centru Kistanja, i iz razloga koji meni nisu jasni, oni su se iskrcali iz autobusa i krenuli su do radionice i stanice i podmetnuli požar. Gledali su dok se požar nije dobro razbuktao, i kada su to videli, otišli su. A posle toga mi smo nastavili naše patroliranje.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Možda ne znate to, ali dozvolite mi da vas pitam, znate li na šta se odnosi broj registarskih tablica sa oznakom ŠI?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Šibenik.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala, gospodine Liborius. I konačno, na ovoj stranici u ovom dokumentu govori se o pitanjima humanitarnog prava i ljudskih prava, u paragrafu (a) kaže se: "S obzirom na izjavu koju je dao general Čermak pre dva dana o tome da se oko 100 ljudi već navodno vratilo u Biskupiju, N2 je pokušao da poseti te ljude da bi im zaželeo dobrodošlicu. Međutim, N2 ne može da potvrdi da se 100 ljudi vratilo." I na kraju stoji ocena: "Možda je general Čermak preuveličao broj povratnika." Da li imate bilo kakvu primedbu na ovo što je zapisano?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mi smo patrolirali u području Biskupije sa ciljem da pokušamo da pronađemo ove osobe. Biskupija je prilično dobro omeđeno selo, i nismo bili u mogućnosti, kao što je navedeno u izveštaju, da pronađemo bilo koga od ovih ljudi. Umesto toga smo našli nekoliko kuća u plamenu, i stvarno nema mnogo toga da se doda, sem kao što se kaže u izjavama da su se ove osobe vratile, a da mi nismo mogli to da potkrepimo našim nalazima na terenu.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Gospodine predsedavajući, želeo bih da ovaj dokument ponudim u spis.

SUDIJA ORIE: Dozvolite mi da zamolim za neka objašnjenja iz samog dokumenta. Gospodine Liborius, na drugoj stranici, u drugom redu kaže se da je održan jedan neformalni sastanak sa ... u kući obeleženoj slovom B.

SVEDOK LIBORIUS: Da li može da se pomeri nagore?

SUDIJA ORIE: Da, druga stranica, drugi red ... u stvari, treći red.

SVEDOK LIBORIUS: Mogu li, molim vas, da pogledam prvi deo izveštaja. Da, molim vas, pomerite nadole. Da, časni Sude. Molim vas da ponovite pitanje.

SUDIJA ORIE: Pominje se na drugoj stranici, u trećem redu, pod B kuća HV-a, nije jasno šta to znači.

SVEDOK LIBORIUS: To je kuća HV-a u Benkovcu, odnosno oficira i podoficira i njihov objekat za rekreaciju pored kasarne. Dom vojske ...

SUDIJA ORIE: U redu. Oni su tamo smešteni.

SVEDOK LIBORIUS: Da.

SUDIJA ORIE: Hvala. Još jedno pitanje na drugoj stranici, vojna situacija pod (b), vi govorite o jednom civilnom autobusu sa vojnicima HV-a. Da li imate još neke detalje o tim vojnicima?

SVEDOK LIBORIUS: Svi ti vojnici su nosili regularne uniforme Hrvatske vojske. Svi su se zajedno vozili u jednom autobusu. Video sam da imaju različite činove. Pretpostavljam da je to bila jedna normalna vojna jedinica. Da li sam ovim odgovorio na pitanje, časni Sude?

SUDIJA ORIE: Da. Samo trenutak, molim vas.

SVEDOK LIBORIUS: Samo da dodam da smo bili, u stvari, parkirani preko puta autoradionice i rastojanje između autobusa i mog patrolnog vozila bilo je manje od 10 metara.

SUDIJA ORIE: U redu. Da li se sećate koliko je otprilike bilo vojnika koji su bili u autobusu?

SVEDOK LIBORIUS: Otprilike 20, 25.

SUDIJA ORIE: Hvala. Da li postoje neki prigovori na prijem? Nema. Gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P812.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P812 primljen je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući, molim sada dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4390. To je dnevni izveštaj od 24. avgusta. I zamolio bih da se pokaže sredina stranice, vojna situacija, pod malim slovom (a): "N2 je otišao u Bosansko Grahovo, viđeno je deset civilnih autobusa, deset kamiona i 15 drugih vozila. Viđeno je da se vojnici odmaraju u gradu, dobijaju poštu. Oficiri dobijaju velike koverta, a jedinice dobijaju nove trake. Vozila imaju registarske tablice ... registracija tablice HVO-a, HV-a i Mostara, ZD i ŠI."

SVEDOK LIBORIUS: Da li ste vi lično bili u patroli N2?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Gde je tačno Bosansko Grahovo?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Bosansko Grahovo je u Bosni, kao što i samo ime kaže, i nalazi se istočno od Sektora Jug.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A ...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: ... u severnom delu ... od susednog hercegovačkog područja.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A zašto ste išli u Bosnu? Da li je to bio deo vašeg mandata?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mandat Evropske posmatračke misije obuhvatao je svih šest republika bivše Jugoslavije.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ulažem prigovor. To nije odgovor na pitanje, časni Sude.

SVEDOK LIBORIUS: Odgovor je da, to je bio naš mandat.

TUŽILAC WAESPI: Hvala.

SUDIJA ORIE: Da li to znači da vaš mandat onda nije bio podeljen na određena područja, gde ste dobijali zadatke u ograničenom području?

SVEDOK LIBORIUS: Dobijali smo zadatke u ograničenom području. Međutim, u zavisnosti od situacije područja bi se fleksibilno menjala. Na primer ...

SUDIJA ORIE: Da. A vaše području je pokrivalo delove Bosne?

SVEDOK LIBORIUS: Da, to su bila susedna područja Sektora Jug Ujedinjenih nacija, da.

SUDIJA ORIE: Trebalo bi da budu uključena. Molim vas, nastavite, gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Hvala vam, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Idemo sada na dno ove stranice, iste stranice, paragraf C. Tu je zabeleženo sve ono što je patrola primetila i kaže se: "Tim N2 primetio je 15 uniformisanih vojnika Hrvatske vojske kako izlaze iz štale nakon što su je zapalili. Napustili su lice mesta, kad smo stigli traktorom, u belom *pick up mercedesu*, registarskih tablica broj ŠI-262-T. Jedan vojnik je nosio plave i crvene oznake 1.HT." A onda komentar za operativnog oficira: "Molimo vas da identifikujete jedinicu na osnovu velike knjige obeležja Hrvatske vojske." Da li ste bili u toj patroli?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I samo da se stvari pojasne, ko je koristio beli *pick-up mercedes*?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Molim vas da pomerite dokument nagore. Ne, ne, nagore. I na prethodnu stranu, molim vas. A onda idite dole, molim vas. Sledeću stranu, molim vas. Da. A vaše pitanje, ako možete samo ...

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Naravno. Ko je koristio beli *pick-up Mercedes*?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Vojnici su koristili ... *pick-up* ... beli *Mercedes*.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Znači 15 vojnika je stalo u ovaj *pick-up* kombi?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne, oni su ga koristili za prevoz robe a oni su se prevozili nekim traktorima. I imao je ... prikolicu.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A šta znači skraćunica OPS? Pretpostavljam da je to operativac. "Molimo vas da identifikujete jedinicu na osnovu velike knjige obeležja Hrvatske vojske." Možete li nam reći šta to znači?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je pitanje bilo upućeno, kako ste rekli, Operativnom centru da nam pomognu da se identifikuju nove taktičke oznake koje nismo imali u našoj knjizi za reference. A u Odeljenju za operativne poslove imali su veliki materijal sa referencama, veliku knjigu sa referencama o različitim oznakama Hrvatske vojske, kao i drugih vojski. I incident u Očestevu je ... ponovo je bio incident, u kome je postojao samo jedan ulaz u selo, tako da smo hteli da znamo ko je delovao u tom području.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dakle, ko je koristio ovu knjigu sa različitim oznakama?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Koristilo je Odeljenje za operativne poslove kao podrška timovima na terenu kako bismo identifikovali, ako bismo naišli na nepoznate taktičke oznake.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala. Da li ste saznali šta su to plave i crvene oznake I.HT?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne mogu da se setim sada.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Oni su ... vojnici su nosili regularne uniforme Hrvatske vojske, i nisam imao osećaj da je to bila formacija koja je delovala sama za sebe. Dakle, moju pažnju je privukla činjenica da sam prvi put video taktičke oznake koje nisam video ranije.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala vam, gospodine Liborius. Idemo na deo pod (b) na istoj stranici. Citiram: "Što se tiče fizičkog maltretiranja jednog starijeg Srbina koji je živio u Kninu, s kojim su se sastali posmatrači Evropske posmatračke misije, tim N2 predao je pismo u kojem izražava zabrinutost kancelariji generala Čermaka. General nije bio dostupan, ali N2 je zakazao sastanak sa generalom Čermakom za petak u 15.00 sati." Koliko često bi stvari kao što je fizičko maltretiranje starijeg Srbina, ako znate, bile pokretane sa generalom Čermakom i njegovom kancelarijom?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pa, bile bi povremeno pokretane. U to vreme, Akcioni timovi za ljudska prava [Human Rights Action Teams- HRAT] Ujedinjenih nacija su takođe bili aktivni u području Sektora Jug. I u našem timu postojao je oficir za humanitarna pitanja koji se bavio pitanjima kao što je ovo koje je pomenuto. Koliko često? S vremena na vreme. Nemam tačan broj.

TUŽILAC WAESPI: Želeo bih da ovaj dokument ponudim u spis, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Ne čujem prigovor. Gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P813.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P813 primljen je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Sledeći dokument je sličan ovom i to je dokument od narednog dana, od 25. avgusta 1995. godine sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4391. Želeo bih da se pozabavimo humanitarnim pitanjima i pitanjima ljudskih prava, to je pri dnu prve stranice. Tu se kaže: "Tim N2 imao je sastanak sa generalom Čermakom 22. avgusta 1995. godine a razlog je bio što su tri vojnika Hrvatske vojske maltretirala jednog starijeg Srbina, Drpa Dušana koji je živio u Kninu. Pripadnici tima N2 rekli su generalu da status ljudskih prava i aktuelna dešavanja u području Krajine veoma brine posmatrače Evropske posmatračke misije. General Čermak je reagovao tako što je rekao da on još uvek radi na tom slučaju. Policija istražuje slučaj, a general je obećao da će nas informisati. Procena: Generalu je veoma stalo da održi dobru reputaciju kod Evropske posmatračke misije i želi da ga direktno obavestavamo o takvim stvarima. Jako mu je stalo da sve ostale ubedi kako se 340 Srba vratilo svojim kućama."

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li ste bili prisutni na ovom sastanku sa generalom Čermakom?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I da li je tačno ono što je ovde rečeno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pitanje tretmana gospodina Dušana Drpe bilo je pokrenuto na tom sastanku i smatram da je tačno ono što piše u izveštaju kao što sam i lično napisao. Slučaj i reakcija generala je izabrana jer je predmet veoma jednostavan. Postoji žrtva, postoje tri identifikovana počinioca i incident se dogodio nedavno. Dakle, to je bio očigledan primer gde su hrvatske vlasti mogle da deluju u ovom slučaju. Mi smo kasnije nastavili da pratimo ovaj slučaj, ali nismo dobili odgovor. Ne znam bilo kakve naknadne informacije o ovom slučaju.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala, gospodine Liborius.

TUŽILAC WAESPI: Želeo bih da se ovaj dokument uvrsti u spis, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Ne čujem da ima prigovora. Gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P814.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P814 primljen je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Sada bih želeo da predem na nešto drugačiji izveštaj, a to je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4147. Naslov je "Prve posledice *Operacije Oluja* u bivšoj Republici Srpskoj Krajini od 22. avgusta 1995. godine".

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Vi ste autor ovog izveštaja, gospodine Liborius. Da li prepoznajete ovaj dokument?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I dozvolite mi da pročitam... rezime. "U periodu od 7. do 24. avgusta 1995. godine, tri tima Evropske posmatračke misije su primetila sistematsko uništavanje, uglavnom, paljenje imovine u područjima bivše Republike Srpske Krajine. Gruba procena je da je između 60 do 80 posto imovine u bivšem Sektoru Jug Ujedinjenih nacija potpuno ili delimično uništeno. Spaljivanja velikih razmera sprovedili su uniformisani vojnici pod komandom Hrvatske vojske u područjima u kojima je pristup strogo kontrolisan od strane vojne policije Hrvatske vojske i hrvatske civilne policije. Crkve i njive su uglavnom neoštećene. Hrvatska Vlada je obećala srpskom stanovništvu da će dobro postupati prema njima i da će im dati ista prava kao i Hrvatima. Ponašanje pobedničkih snaga Hrvatske vojske pokazivalo je suprotno. Sada se

procenjuje da je najviše dva posto Srba koji su prethodno tamo živeli, ostalo." Da li imate bilo kakve dodatne komentare rezimeu koji ste napisali?

TUŽILAC WAESPI: I samo da se ispravi u zapisniku, datum dokumenta je 26. avgust, a ne 24. avgust. Možda sam pogrešno rekao ...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Rezime je veoma zgusnut opis niza događaja i ovaj rezime je trebalo da da što precizniji sliku cele situacije. Namenjen je za posetu američkog ... Odbora za odbranu Senata koju je predvodio senator Kerry. I to je razlog zašto su datum, predmet i autor i tako dalje malo drugačiji od uobičajenog formata izveštavanja Evropske posmatračke misije. Dogovoreno je da se za ovu ...

SUDIJA ORIE: Izvinjavam se. Da li mogu da vas prekinem na trenutak. Dobio sam obaveštenje da postoje problemi sa prijemom prevoda. Gospodine Čermak, da li je ...

OPTUŽENI ČERMAK: Žao mi je. Nema prevoda na hrvatski. Uopšte.

SUDIJA ORIE: Onda možemo da proverimo da li imate odgovarajući kanal. Da li možemo da čujemo test ...

OPTUŽENI ČERMAK: Da. Da, kanal broj 6.

SUDIJA ORIE: Da. Primam ...

OPTUŽENI ČERMAK: U redu je. Trenutno je u redu.

SUDIJA ORIE: U redu. Nemojte da oklevate da me odmah obavestite ukoliko ne dobijete prevod.

OPTUŽENI ČERMAK: Hvala vam.

SUDIJA ORIE: Gospodine Gotovina, gospodine Markača, da li dobijate prevod?

OPTUŽENI MARKAČ: Da.

SUDIJA ORIE: Onda možemo da nastavimo.

TUŽILAC WAESPI: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Možda bi trebalo da vas pitam šta je bilo ... i možda ćete morati da odgovorite ...

SUDIJA ORIE: Pre nego što nastavimo, da li ste propustili veliki deo, gospodine Čermak?

OPTUŽENI ČERMAK: Ne. Ali razumjeo sam otprilike o čemu se radi. Ne treba ponavljat što se mene tiče. Hvala lijepo.

SUDIJA ORIE: Hvala. Molim vas nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsjedavajući.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dakle, da razjasnimo koja je bila svrha ovog izveštaja i ko je tražio da sastavite to zajedno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Svrha je bila da se predstave primedbe i procene Evropske posmatračke misije komisiji Senata koja je došla u posetu. I odluka da se sastavi izveštaj je bila naša, nas u Regionalnom centru. I zato, kao što je navedeno na vrhu izveštaja, ovi redovi – šalje i autor i tako dalje – su nešto drugačiji nego što se obično vidi u našim izveštajima. Dakle, posetiocima je jasan status izveštaja.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li znate da li su dobili izveštaj članovi komisije Senata koji su bili u poseti?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja sam im izveštaj lično predao i lično sam ih obavestio u štabu Sektora Jug Ujedinjenih nacija.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Pretpostavljam da su to bili američki senatori?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je bio senator Robert Kerry i ne znam ko još, morao bih da potražim u svojim beleškama ko je bio drugi. I sa njima je bila delegacija Senata, Komisija za odbranu.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala, gospodine Liborius. Idemo sada kroz par ovih komentara ili delova vašeg izveštaja. Prvi je na drugoj stranici pri dnu verzije na engleskom jeziku. Tu se kaže: "Pod brojem 3: Uslovi života u bivšoj Krajini. Iako je komandant Vojne oblasti Knin izdao snažan poziv za sve Srbe na oslobođenoj teritoriji, obećavajući im hranu, prvu pomoć, posao... nismo primetili takve akcije, niti takve koristi za Srbe. Jedina pomoć koju dobijaju je pomoć od međunarodnih organizacija, i ponekad, kao izuzetak u Kninu pred timovima koji to sve vide." A onda na sledećoj stranici na engleskom jeziku stoji: "Kad se ljudi pitaju zašto su ostali, obično je to jedan zajednički odgovor: Mi smo suviše stari da napustimo našu zemlju i kuće i to više ne želimo."

Kakva je osnova da to stavite u ovaj izvještaj?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je bio rezultat posmatranja i praćenja aktivnosti od više nedelja mene i mojih kolega, članova tima i ostalih timova u Regionalnom centru Evropske posmatračke misije.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Zatim, ako krenemo nadole i dalje, na trećoj stranici, tu se nalazi deo gde se kaže: "Faktori koji su doveli do razaranja." A tu je spisak četiri faktora koje ste primetili i kažete da može sledeće da se očekuje. Prvi faktor:

"Individualna žeđ za osvetom. Vojnici i raseljena lica prošli su kroz razne poteškoće u poslednjih nekoliko godina. Procenjuje se da pojedinci spaljuju njima poznate kuće, to mogu činiti vojnici, kao i civili." Sledeći faktor: "Želja da se ukloni materijalna osnova

etničkom srpskom stanovništvu, koja bi ih sprečila da se vrate u doglednoj budućnosti." Treći faktor: "Spaljivanja žele da koriste kao psihološku operaciju čime se seje strah među preostalim srpskim stanovništvom." I poslednji faktor: "Paljenje polja i kuća olakšava deminiranje i čini ga lakšim i manje opasnim." A ovo su faktori koji stoje u pozadini tih razaranja. Imate li komentar? Da li je možda neki od faktora igrao veću ulogu u vašoj proceni, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Među ova četiri faktora koja su razmatrana u ovom dokumentu, moja procena, na osnovu praćenja aktivnosti, bila je da su u različitim vremenskim periodima, prevladavali različiti motivi. Dozvolite mi da objasnim. Prve dve nedelje ili nakon završetka neprijateljstava, broj i struktura ljudi su mi ukazivali da je dobro organizovana ... da je drugi faktor bio vodeći, a to je dobro organizovana kampanja. Kad je postepeno došlo do promene kadrova i to se moglo videti na terenu, stupili su na scenu i drugi faktori. Ponekad u isto vreme kao i faktor dva, i postepeno kako idemo dalje kroz avgust mesec, spaljivanje je kasnije više postao individualni obrazac ponašanja. Znači, došlo je postepeno do pomaka u ravnoteži između ova četiri različita faktora. Osnova za praćenje ... za ovu diskusiju je, naravno, ono što su videli posmatrači Evropske posmatračke misije. Međutim, kako je ovaj izveštaj trebalo da bude predat u trenutku kada su senatori Sjedinjenih Američkih Država bili u poseti Ujedinjenim nacijama, trebao je da organizujemo jednu diskusiju, tako da senatori dobiju više informacija u svom kasnijem putu kroz Hrvatsku. Ne znam da li je to jasan odgovor. Nisam siguran.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Mislim da neko drugi osim posmatrača Evropske posmatračke misije doprineo vašem preciziranju faktora koji stoje iza ovih razaranja.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Jedan od ciljeva ovog izveštaja je bio da se raspravlja o nekim od faktora u ono vreme, kako nas aktivnosti posmatranja guraju u određenom pravcu pri pravljenju procena kako bismo prezentirali široku sliku, tako da svi faktori koji su postojali u to vreme mogu da se rasprave u diskusiji između službenih hrvatskih vlasti i međunarodnih organizacija u medijima, s obzirom na neku vrstu mišljenja iznesenih u izveštaju.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Samo da vas ponovo pitam, govorili ste o razgovorima koje ste imali, i pretpostavljam da to nisu oni isti razgovori koje ste imali sa američkim senatorima. Da li ste razgovarali o ovom izveštaju u toku izrade sa nekim izvan Evropske posmatračke misije?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne, bio sam sasvim sposoban da sam to napišem.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dakle, šta ste mislili kada ste rekli: "Mi bismo obavljali razgovore tako da su senatori imali više informacija prilikom svog putovanja kroz Hrvatsku". To su bili razgovori sa kolegama iz Evropske posmatračke misije?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To su bili razgovori sa mojim kolegama iz Evropske posmatračke misije, i ako pogledate celu strukturu izveštaja, tu ima i dodatak ... monitoringa, a ima i procena ... Mi smo, naravno, u paragrafu o proceni ... sada mi nedostaje prava engleska reč. Odnosno, kada se pojave sa ... sa različitim elementima koji

su se čuli u ... u javnim raspravama, u medijima i tako dalje, da bi se prezentirala što je moguće kompletnija slika.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala. I još dva dela ovog izveštaja. Prvi deo je na sledećoj stranici. To je 5. paragraf, zaključak. A ja ću ga pročitati: "Etničko čišćenje" je izraz koje se često koristio ..."

TUŽILAC WAESPI: Mislim da moramo da se vratimo malo unazad u verziji na engleskom jeziku, i mislim da je to prethodna stranica. Da. Tako je. I mislim da BHS verzija treba da se takođe postavi. Tako je.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: "Etničko čišćenje" je izraz koji se često koristi u sukobu. Pojavljuje se u mnogo različitih oblika za šta su odgovorni mnogi. Ono što su pripadnici Evropske posmatračke misije zabeležili u poslednje tri nedelje nakon *Operacije Oluja* najbolje se može opisati kao naknadno čišćenje i efikasna prevencija povratka Srba koji su živeli uglavnom kao poljoprivrednici na tom području. Ova akcija mogla bi se nazvati 'Operacija milo za drago', a sada imamo istu situaciju kao posle 1991. godine, kada se takođe primenjivala strategija etničkog čišćenja i spržene zemlje. Međutim, u poređenju sa tada uspešnim srpskim snagama, ova operacija je daleko profesionalnije izvedena." Da li imate komentar na zaključak koji ste pripremili 26. avgusta 1995. godine?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Komentarom na kraju, pokušali smo da prezentiramo širu sliku i da je stavimo u kontekst sa situacijom iz 1991. godine, kada su Republika Srpska Krajina i krajiške srpske vlasti preuzele kontrolu tog područja. Pošto su doživeli ... odnosno, ja sam doživeo strašno vreme pod Republikom Srpskom Krajinom i vladavinom krajiških Srba, pa smo pokušali da ... odnosno, ja sam pokušao, kao što sam rekao, da se osvrnem unazad na 1991. godinu, kako bi se razumeo ovaj izraz "milo za drago". Međutim, ako gledamo koliko vremena je trebalo srpskim vlastima Krajine da unište isti broj imovine, kao što smo videli u nedeljama nakon *Operacije Oluja*, došli smo do zaključka da je ovo drugo razaranje bilo, kao što sam rekao u izveštaju, profesionalnije izvedeno i brže izvedeno. Takođe želim da dodam da ni na koji način ne branim jedno ili drugo razaranje, nego da želim da sagledam kakva je perspekcija... perspektiva, pardon.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li možete da komentarišete nešto o profesionalnom izvođenju što ste povezali sa vremenskim elementom, da su oni to uradili brže nego što su to uradili oni drugi ljudi 1991. godine. To bi moglo biti, ali ja vas pitam da li postoje i drugi elementi koje ste uočili u to vreme, osim profesionalnosti kojom je akcija izvedena?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: U poređenju sa onim što su činile Republika Srpska Krajina i krajiške srpske vlasti, mogućnost da se koriste oružane snage na celom području u skladu sa operativnim obrascem efikasne komande i kontrole, za mene, to je znatno profesionalnije obavila hrvatska strana nego što je to ranije obavila srpska strana.

TUŽILAC WAESPI: Sada bih želeo da pređemo na poslednji odlomak iz ovog dokumenta, gospodine predsedavajući, na poslednju stranicu, Aneks B.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Citiram Aneks B: "Ovo je izveštaj o osoblju i grupama koje su posmatrači Evropske posmatračke misije primetili kako pljačkaju i spaljuju. Timovi Evropske posmatračke misije radili su u južnom delu Sektora Jug." Jedinice koje su učestvovala: "Posmatrači Evropske posmatračke misije su bili očevici sledećih vrsta ljudi i grupa koje su bile uključene u paljenje i pljačkanje. 1. – Najčešće: Uniformisani vojnici Hrvatske vojske operišu u grupama od pet do petnaest. U isto vreme u istom selu može da operiše više od jedne grupe. Ovo je opšta slika u 32. i 33. nedelji 1995. godine, odnosno, prve dve nedelje nakon *Operacije Oluja*. Vozila koja su se koristila: vozila HV-a, civilna putnička vozila i traktori." 2. – Često: Uniformisani vojnici HV-a u grupama do pet vojnika. Ovo je bila opšta slika posle prve velike faze paljenja, odnosno, u 32. i 33. nedelji. Vozila koja se koriste: vozila HV-a, civilna putnička vozila i traktori." 3. – manje često ali sve češće viđeno nakon 34. nedelje: Uniformisani vojnici HV-a pomešani sa civilnim licima."

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi, kako čitate, tako ubrzavate.

TUŽILAC WAESPI: Izvinjavam se. "4: – Retko: vojno osoblje HV-a i hrvatska civilna policija." "b: područja u kojima su učinjena ova dela nalaze se pod kontrolom ili vojne policije HV-a ili hrvatske civilne policije" i završavate rečima: "Treba napomenuti da su procene napravljene uzimajući u obzir iskustvo misije od 1991. godine, s obzirom da neki pripadnici misije imaju iskustva od 1991. godine."

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li želite da razradite, gospodine Liborius, kako ste došli do ove veoma zanimljive analize onoga što se videli?

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, mi smo već prolazili kroz ovaj dokument, a ja nisam ustao pre čitanja dugačkih delova dokumenta, a nakon čega se svedoku postavlja pitanje: da li imate neki komentar? Što dovodi svedoka u situaciju da daje dugačke odgovore koji često nemaju bilo kakve konkretno utemeljene činjenice, ali daje svoje komentare, svoje zaključke, takve stvari. Ako ... Samo bih želeo da uložim prigovor, tako da ako možemo da pređemo na pitanje sa konkretnim ... da se od svedoka traže konkretne stvari ili kako se do određenih konkretnih zaključaka došlo, i to je u redu. Ali da se pročita prilično dugačak, višedelni zaključak, a zatim pozove svedok da da opširan odgovor, ja ne znam da li je to najefikasniji način korišćenja našeg vremena.

SUDIJA ORIE: S obzirom na pitanje koje je upravo postavio gospodin Waespi, da bi se shvatilo potrebno je bar nešto više informacija o dokumentu, pretpostavljam da će to gospodin Waespi imati na umu. U isto vreme, neću u ovom trenutku da ga sprečim da postavi ovo pitanje. Gospodine Waespi, nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dozvolite mi postavim pitanje drugačije. Da li su ovi različiti talasi, kako ste ih opisali, bili vama očigledni ili je to bio naporan analitički rad?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kao što sam rekao, to je bio ...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Prigovor na kompoziciju pitanja i nisam siguran kakav je to naporan analitički rad.

SUDIJA ORIE: Pa, ja znam nekoliko napornih analitičkih poslova, ali slažem sa vama da je to uopštena kategorija. Gospodine Waespi, da li možete da preformulišete pitanje na takav način da svima bude jasno.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Izvinjavam se.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Kako ste došli do zaključka da su postojale ove različite faze u onome što ste vi i vaše kolege posmatrali?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dozvolite mi, pre nego što odgovorim na to pitanje, da samo kažem da smo toliko naporno radili na našim analitičkim poslovima da nisam imao vremena da otkucam i korigujem. U 4. paragrafu: "Retko: vojno osoblje HV-a " "Pripadnici policije" trebalo bi da se ubaci tamo. To sam razjasnio i senatorima koji su došli u posetu. Ali, da, zaista, to je rezultat dugotrajnog i doslednog praćenja satima i satima i napora ne samo mog, nego i mojih kolega. I kako bismo razdvojili te faze jednu od druge, naravno, morali smo da sastavimo veliku količinu informacija i onda vidimo gde su različite grupe bile najistaknutije. Nadam se da sam odgovorio na pitanje, iako sam spreman da i dalje elaboriram o tome.

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi, pitanje je o fazama, jer čitajući ovaj dokument, vidim da nije reč o fazama nego o učestalosti, a ako pogledate kategoriju četiri, "retko", tu se ne govori o nekom vremenskom razdoblju. Dakle, ako pitate o fazama i ako ste nameravali da se pozovete na jednu od četiri, moralo je da vam bude jasno da se ove različite kategorije ne odnose na faze, nego na učestalost, i da je u tri od te četiri kategorije uključena neka faza, kao što je razrađeno u ovom izveštaju, ali ne u svima.

TUŽILAC WAESPI: Da, to je apsolutno tačno. Izvinjavam se.

SUDIJA ORIE: Da. Pa mislim šta će biti ... dozvolite mi da vidim da li sam shvatio ono što ste želeli da dobijete od svedoka. Gospodine Liborius, vi ste ovde napravili četiri kategorije učestalosti. Možete li nam reći šta vas je navelo da napravite ove razlike?

SVEDOK LIBORIUS: Da, časni Sude. Razlika je u tome što u prve dve nedelje nakon *Operacije Oluja* ono što smo najčešće videli bile su veće jedinice hrvatskih uniformisanih vojnika, koji deluju uz podršku vozila Hrvatske vojske. U prve dve nedelje bio je dominantan veliki broj vojnika, što ukazuje da je tu postojao i lanac komandovanja. Kako je vreme prolazilo, otprilike dve nedelje posle, ono što se najčešće videlo, od pet do 15

vojnika istovremeno a u nekim zaseocima više od jedne grupe vojnika, ali je postalo ređe. A u naredne dve nedelje, manje grupe su delovale i takođe su im se pridružile grupe civila. To je, meni i mojim kolegama posmatračima bilo očigledno, kao što sam rekao, od veličine jedinica i načina na koji su postupali. Kada kažemo "delovali" i "najčešće, uniformisani vojnici Hrvatske vojske delovali u grupama" i bla, bla, bla, delovanje u grupama, našim rečima to znači da su ljudi išli od kuće do kuće, radeći iste stvari ili su prolazi kroz različite sela u istom regionu, operisali u grupama, nisu delovali kao pojedinci. Ako mogu da se vratim na onaj kamion kompanije *INA* i na onaj *BMW* vojne policije koji smo videli 1. septembra, to je bila mala grupa, i u to vreme to je bilo najčešće ... takva vrsta incidenata. U prve dve nedelje, struktura tih grupa je bila, po našem shvatanju, vojna struktura.

SUDIJA ORIE: Da, kako bih pokušao da razumem vaš odgovor, da li je vaše svedočenje da ste ove razlike napravili na osnovu obrasca, šablona u odnosu na veličinu grupa koje su palile i pljačkale, sastav tih grupa, upotrebu vozila od strane onih grupa, i prisustvo više od jedne grupe u istoj oblasti? Da li je to ...

SVEDOK LIBORIUS: To je tačno.

SUDIJA ORIE: Hvala. Molim vas, nastavite. Zamolio sam vas da nastavite, gospodine Waespi, ali to je bilo pre nego što sam pogledao na sat.

TUŽILAC WAESPI: Želeo bih da ovaj dokument ponudim u spis.

SUDIJA ORIE: Nema prigovora. Gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P815.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P815 primljen je u spis. Sada ćemo da napravio pauzu i nastavićemo tačno u 18.00 časova.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodin Waespi, mislim da ste procenili na četiri sata. Da li je to tačno?

TUŽILAC WAESPI: Mislim da sam procenio na četiri i po sata.

SUDIJA ORIE: Četiri i po sata.

TUŽILAC WAESPI: I mislim da ćemo danas da se bavimo sa još nekoliko dokumenata i nekoliko video snimaka i mislim da će mi trebati i prva sednica sutra da završimo sa sastancima koje je gospodin Liborius imao sa generalima Čermakom i Gotovinom.

SUDIJA ORIE: Da. Ali to će vas odvesti daleko izvan četiri i po sata.

TUŽILAC WAESPI: Da, pokušaću da budem što je moguće kraći.

SUDIJA ORIE: Molim vas da tako uradite. A vi, gospodine Liborius, imajte na umu da će nam kratki, jasni i činjenični odgovori svakako biti od pomoći. Molim vas, nastavite, gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Molim dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 5393. Ovo je dokument od 30. avgusta 1995. godine, gospodine predsedavajući, časni Sude, čiji su autori gospodin Liborius i gospodin Hendriks. I tu imamo primedbe o opštoj situaciji ... oprostite, broj dokumenta je 4393, pogrešno sam rekao. Izvinjavam se. Da. Hvala. Vidimo da se tu spominje general Čermak, pod brojem 2, opšta situacija: "Upozorio je Ujedinjene nacije da će određena područja da budu podvrgnuta velikim specijalnim operacijama čišćenja i samim tim, on će izdati zabranu kretanja od petka."

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Gospodine Liborius, da li znate nešto više o ovim područjima u kojima niste mogli da radite?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Područja za koja smo dobili početne informacije su područja u kojima smo u mnogim slučajevima mi ranije patrolirali po Sektoru Jug. To su ruralna područja, uključujući i mala sela i zaseoke.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A da li ste znali u kojim područjima je trebalo da se izvode velike specijalne operacije čišćenja, kao što ovde kažete vi i gospodin Hendriks?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: U tom trenutku, nismo znali, međutim, kasnije smo ponekad nailazili na područja severno od Knina, u pravcu Donjeg Lapca i na pogranična područja prema Bosni i Hercegovini.

TUŽILAC WAESPI: Želeo bih da ovaj dokument ponudim u spis, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Pošto nema prigovora, gospođo sekretarko, koji broj ...

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P816.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P816 uvršten je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Hvala. Gospodine predsedavajući, sledeći dokument koji bih želeo da se predoči je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 5417.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A ovo je datum od 31. avgusta 1995. godine, očigledno dan kasnije. I tu se pod "opšta situacija", pod 2 kaže: "Sloboda kretanja ograničava se u području 20 sa 20 kilometara severoistočno od Knina, zbog operacije

čišćenja koju sprovode snage specijalne policije." A tu je i komentar u vezi sa ovim na dnu stranice: "Komentar: N2 nije trebalo da deluje u ovom području danas, tako N2 ne zna ništa o OPS. Međutim, zabrinjava nas činjenica da to područje uključuje i dolinu Plavnog. N2 će obratiti pažnju na to područje u najkraćem roku. Kraj komentara."

Gospodine Liborius, da li ste vi napisali ovaj komentar?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, mislim da jesam. Mogu li da vidim ... ne, izvinite, ja sam tu na BHS prevodu. Da, u redu.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Možete li nešto više dodati tim zabrinutostima koje ste imali u to vreme?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: U dolini Plavnog bilo je više civila, uglavnom starijih Srba, i tamo je bilo dosta pljačke u to vreme i maltretiranja, i postojala je zabrinutost da se zakon i red nisu sprovodili u to vreme. A činjenica da je cela dolina Plavnog bila obuhvaćena tim područjem za operaciju čišćenja koje je trebalo da sprovodi specijalna policija, značilo je kao prvo, da je to isključivalo posmatrače ili mogućnost da posmatrači dođu do tog područja, i, drugo, da će najverovatnije tamo biti više vojnika. To je bio razlog za našu zabrinutost.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala, gospodine Liborius.

TUŽILAC WAESPI: Želeo bih da ovaj dokument ponudim u spis, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Pošto nema prigovora, gospođo sekretarko, koji broj ...

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P817.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P817 uvršten je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Hvala. I sledeći dokument je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4180. I to je sledeći dan, 1. septembar 1995. godine, autori su gospodin Liborius i gospodin Hendriks.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Zanima me zapažanje o političkoj situaciji u drugom delu. Prvi deo, pod A, iznose se komentari koje je izneo COP u Donjem Lapcu. Ko je bio COP, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Šef policije.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I onda drugi deo tog paragrafa glasi: "Saradnja između specijalnih jedinica policije je dobra, ali zbog različitih zadataka nema zajedničke patrole, odnos sa vojnom policijom HV-a je dobar kada se uspostavljaju zajednički KP. Niko nije glavni komandant za KP. Komentar: Možda ovim može da se objasni rasprostranjena žalosna situacija da automobili natovareni opljačkanim stvarima mogu da prolaze i nijedan KP ne preduzima nikakve akcije protiv požara u njihovoj blizini." Kraj komentara. "Civilna policija će sada istraživati slučajevne spaljivanja kuća, s obzirom da je

dobila pomoć iz ogranka kriminalističke policije u Zadru." Gospodine Liborius, da li ste upoznati sa ovim delom komentara?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Šta znači KP?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kontrolni punkt.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I da li ste vi lično videli situaciju koja je ovde opisana?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Bezbroj puta.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Možete li dati jedan primer?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Na putu u i izvan područja Donjeg Lapca, isto tako na putu za i izvan područja doline Plavno, u područjima između Knina i okolnih sela, gde su bili zajednički kontrolni punktovi na kojima je radila vojna policija i civilna policija, nama je rečeno da postoji ... rekao nam je oficir za vezu Hrvatske vojske, kao što sam ranije rekao, da postoji podela odgovornosti. Međutim, kao što sam i napisao u izveštaju, niko nije preduzeo nikakvu akciju kako bi zaustavili te automobile, koji su, kako je izgledalo, upravo izašli iz doline Plavnog i Donjeg Lapca ili bilo koje druge oblasti.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Prema onome što ste vi videli u to vreme, da li su na tim kontrolnim punktovima imali mogućnost da zaustave automobile?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Oh, da, i te kako.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I poslednji komentar ovde: "Civilna policija će sada istraživati slučajeve spaljivanja kuća, s obzirom da je dobila pomoć iz ogranka kriminalističke policije u Zadru." Jeste li vi dobili ... Da li znate za bilo kakve povratne informacije da je civilna policija vršili istragu slučajeva spaljivanja kuća?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ta informacija je došla od šefa policije u Donjem Lapcu. Ovde treba da se doda - da je Donji Lapac u velikoj meri spaljen i nisam dobio nikakvu povratnu informaciju u mojim narednim sastancima bilo sa šefom policije, bilo sa bilo kojim drugim vlastima u tom području.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Idemo na drugu stranicu.

SUDIJA ORIE: Mogu li da postavim neka pitanja za razjašnjenje. Rekli ste da su na kontrolnim punktovima imali mogućnost da zaustave automobile. Da li to važi i za civilne automobile i za vojna vozila? To je prvi deo mog pitanje. Drugi deo mog pitanja glasi: ako su mogli da zaustavljaju obe vrste vozila, da li je sastav kontrolnog punkta pravio razliku?

SVEDOK LIBORIUS: Časni Sude, na vaše prvo pitanje, da li su imali mogućnost i da zaustavljaju, ja bih rekao da jesu. Na kontrolnim punktovima je dežuralo dovoljno ljudstva, neprekidno 24 sata ako je moguće i ukoliko je potrebno. Oni su imali radio-

komunikaciju sa višim komandantima; to sam video mnogo puta. Tako je funkcionisao kontrolni punkt. Obično bi izgled vojnika i civilnih policajaca bio profesionalan, bili su operativni sve vreme. Mesta na kojima su bili uspostavljeni kontrolni punktovi su bila logična, na raskrsnicama...

SUDIJA ORIE: Možda moje pitanje nije bilo dovoljno precizno, jer se temeljilo na pitanju gospodina Waespija o tome, da li su na osnovu vašeg posmatranja, oni bili u mogućnosti da zaustave automobile. Da li ste videli kontrolne punktove da zaustavljaju vojna vozila i civilna vozila, ili samo jednu od te dve kategorije?

SVEDOK LIBORIUS: Ponekad ... ponekad sam viđao da se na kontrolnim punktovima vrše kratke provere i vojnih i civilnih automobila. Nikada nisam video da se na kontrolnom punktu zaustavi bilo civilno ili vojno osoblje i da se istovaruje opljačkana roba koju sam video da je maločas utovarena ili da se ljudi hapse.

SUDIJA ORIE: Da. Sada ste rekli da ste videli kako se vojna i civilna vozila na brzinu proveravaju. Da li sastav kontrolnog punkta, to jest, činjenica ko je sve bio na tom kontrolnom punktu, da li je to bio neki faktor, koliko ste vi videli, kad je u pitanju bilo zaustavljanje vozila?

SVEDOK LIBORIUS: Ne baš. To je bilo isto.

SUDIJA ORIE: Da. "Ne baš" je dvosmislen odgovor. Ako kažete: "Da, to je bilo to", to je jasan odgovor. Koji od ova dva?

SVEDOK LIBORIUS: Kontrolni punktovi na kojima je dežurala i vojna i civilna policija ponekad bi zaustavili i civilna vozila i vojna vozila. Kontrolni punkt samo sa posadom civilne policije ne bi zaustavio vojno vozilo. Ja to nisam video. Treba imati u vidu da kontrolni punktovi nisu sistematski zaustavljali različita vrste ... Nisu civilni punktovi zaustavljali civilna, a vojni vojna vozila ... zbog provere sadržaja u vozilu ili dokumenata putnika.

SUDIJA ORIE: Hvala vam na odgovorima. Gospodine Waespi, nameravali ste da pređete na sledeći deo ovog dokumenta?

TUŽILAC WAESPI: Da. Hvala, gospodine predsedavajući. Ovo je druga strana, pod (b). Vrh stranice. Ovde se u drugom redu kaže: "Tim N2 je primetio dva terenska vozila Hrvatske vojske, jedno crveno marke *cherokee*, registarski broj HV 219-VP, a jedno crno marke *mitsubishi pajero*, registarski broj HV 283-VP, u blizini mesta požara. Kada je tim N2 ušao u taj veoma teško pristupačan zaseok, jedan od vojnika HV-a dotrčao je do kola i zahtevao da vidi laptop TL N2. Kada je to odbijeno, N2 je rečeno da je uhapšen na licu mesta, sve dok ne dođe komandant tih vojnika. Navodno, komandant je bio u brdima tražeći one koji su podmetnuli požar ... nakon što je N2 vojniku rekao da će u roku od tri minuta nazvati generala Čermaka da zatraži objašnjenje ove čudne situacije, N2 je pušten. 35 minuta kasnije, tim N2 video je dva automobila šest kilometara dalje u Kaštelu

Žegarskom sa vojnicima koji su izgledali poput Ramba." I vaša procena: "Dokazi mogu da ukažu samo na to da su uniformisani vojnici HV-a podmetnuli požar u tim kućama. Očigledno je da oni koji kažu da požara nema moraju da preispitaju svoje izjave. Kraj procene."

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Ko je bio TL N2, vođa tima N2?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dakle, vi ste lično bili svedok tih događaja?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: O ovom slučaju, da li ste razgovarali ... ako se sećate posle tako dugog vremena, da li ste razgovarali sa generalom Čermakom ili je bilo dovoljno da pomenete njegovo ime?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Bilo je dovoljno što sam pomenio ime da se izvučem iz te situacije.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Ovi vojnici koji su izgledali poput Ramba, da li možete da ih opišete Pretresnom veću?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kada smo se približavali veoma, veoma teško prohodnim putem do zaseoka, vojnici su izašli iz svojih automobila i kretali su se po selu; selo se nalazilo u dnu doline u obliku slova V. Nosili su redovne uniforme Hrvatske vojske, uobičajeno oružje. I ja sam zatražio da razgovaram sa višim podoficijom ili komandantom te jedinice. Međutim, on nije bio tu. Kada smo ih kasnije videli, svi oni su i dalje bili u istim uniformama, mahali su oružjem, kad su vozili kroz neke od sela u području Kaštela Žegarskog. Vojnik koji nas je zadržao na licu mesta bio je ... pa, bio je u napetom raspoloženju, ali nije bio opasan, nije nam pretio oružjem. On je bio ... bio je određen, rekao bih, da nas spreči da uđemo u zaseok. A ta cela dolina u obliku slova V bila je ispunjena dimom od spaljivanja kuća.

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Prigovor. Nije odgovorio na pitanje zašto su izgledali kao Rambo.

SVEDOK LIBORIUS: Mahali su oružjem ...

SUDIJA ORIE: Deo toga je, ako pitate svedoka da opiše osobe koje izgledaju kao Rambo vojnici, onda možete očekivati opis ponašanja i opis drugih stvari. Gospodine Waespi, dakle, konkretniji odgovor ... konkretnije pitanje sigurno bi pomoglo da nam svedok ne govori o gomili stvari a da pritom, među svima njima, ne odgovori na vaše pitanje. Možete li da nam kažete da li je ... kako su izgledali?

TUŽILAC WAESPI: Da, svedok je odgovorio, u 4. redu.

SUDIJA ORIE: Da, da, ako pažljivo pročitate, možete naći delove odgovora tu i tamo. Gospodine Liborius, mogu li da vas zamolim da pažljivo slušate pitanje i da pokušate da dajete što je više moguće konkretnije odgovore.

SVEDOK LIBORIUS: U redu, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Možda ste shvatili da je gospodin Waespi tražio opis, kako su izgledali, da li ...

TUŽILAC WAESPI: Da. I izvinjavam se, jer nisam bio dovoljno precizan.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dozvolite mi da pitam ...

SUDIJA ORIE: I možda bi svedok sada mogao kratko da odgovori. Da li je bilo nekih konkretnih stvari koje ste videli ...

SVEDOK LIBORIUS: Mahali su oružjem dok su se vozili prilično divlje na tom području i to mi je stvorilo utisak jedinice u kojoj su vojnici poput Ramba.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite, gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Samo da bismo bili sigurni da ova dva ... ili ovi vojnici koji su izgledali kao Rambo, koliko ih je bilo? Ne znam da li ste već odgovorili?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dva terenska vozila bila su puna vojnika. Tako da mislim da ih je bilo oko 10, 11, ili tako nešto. To su bila duža vozila.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Samo da budem siguran da sam vas shvatio. Ovi vojnici, koji su izgledali kao Rambo, sedeli su u ova dva vozila koja su navedena u izveštaju, sa ove dve registarske tablice HV-a?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI: Želeo bih da ovaj dokument ponudim u spis, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Pošto nema prigovora, gospođo sekretarko ...

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P818.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P818 primljen je u spis. Molim vas, nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. I poslednji dokument iz ove serije je dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 4271, to je dnevni izveštaj od 2. oktobra 1995. godine.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Na prvoj stranici, pod (b), opšta situacija, tu se kaže: "Tokom vikenda 30. septembra na 1. oktobar, primećeno je više incidenata i primljeni su izveštaji koji sadrže informacije o maltretiranju, pljački i fizičkom maltretiranju preostalih ljudi. Razmera i učestalost ovoga upućuju na barem prećutno odobrenu kampanju da se preostali starci, Srbi, liše njihovih osnovnih potreba ... Mnogi će verovatno polako umreti ukoliko nadolazeća zima bude oštra." Da li ste vi napisali ovaj komentar?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je rezultat razgovora koje smo imali u timu. I ja sam to zapisao, da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I druga stvar je na drugoj stranici pod brojem 4, koju želim da pogledate, pitanje humanitarnih i ljudskih prava. Vrlo blizu, oko desetog reda odozdo. "Dolina Plavnog", daju se koordinate. Dalje se kaže: "Pljačka koju obavljaju civili i uniformisani vojnici HV-a vojne policije iz 72. bataljona vojne policije HV-a, pljačkanje konja, nameštaja i drugih kućnih predmeta. Zabeleženo je da osobe koje pljačkaju voze automobile sa registarskim tablicama" i onda imamo brojeve registarskih tablica. Gospodine Liborius, znate li koji je izvor ovih informacija?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je moj tim posmatrača.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, molim da se ovaj dokument uvrsti u spis.

SUDIJA ORIE: Nema prigovora. Gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P819.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P819 primljen je u spis.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Gospodine Liborius, da li ste vi 1997. godine ponovo išli u područje Knina sa istražiteljima Tužilaštva?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A koja je bila svrha putovanja i koja je bila vaša uloga u tome?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Vrlo kratak odgovor, došao je zahtev Tužilaštva da se ode u obilazak terena kako bi se tamo pribavio fotografski materijal, i ja sam dobio uputstva da im pomognem.

TUŽILAC WAESPI: Časni sude, postoje četiri video snimka koja su napravljena sa ovog putovanja. To su video snimci sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi brojeve od 3763 do 3766.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Gospodine Liborius, tokom pripremnog sastanka, a mislim i kada ste došli da date svoju izjavu pre nekoliko meseci, da li ste pregledali ova četiri video zapisa?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: A da li ste, takođe, uneli oznake na jednoj karti koja prikazuje lokacije na kojima ste vi u avgustu i početkom septembra 1995. godine videli kontrolne punktove, kao i mesta gde su napravljeni ovi video snimci 1997. godine?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, zamolio bih da se prvo predoči dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 5440.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li vidite na ekranu kartu koju ste vi nacrtali?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: I mislim da nije sporno da su vaše originalne oznake poboljšane na računaru, to jest, ovi crveni i zeleni krugovi i brojevi?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Hvala, gospodine Liborius.

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, svrha ove karte je, a ja nemam ... nemam sada kopije na papiru, ali ja ću vam obezbediti ... ako vam je lakše da vidite gde se nalaze lokacije koje su navedene u ta četiri video snimka, i drugo, gde se nalaze kontrolni punktovi koje je video gospodin Liborius, a možete da nam date i konkretna imena ovih lokacija. Molim da se ova karta uvrsti u spis.

SUDIJA ORIE: Ne čujem nikakav prigovor. Dakle, koji broj će dobiti ova karta, gospođo sekretarko.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P820.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Tužilaštva broj P820 primljen je u spis.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Hteo bih da vam sada pokažem devet različitih snimaka iz ova četiri video snimka. Svaki od njih ima oko jedan, dva ili tri minuta, a svedok govori u ovim video snimcima i spominje ono što vidi dok se vozi, a postoje i transkripti za svaki od ova četiri video zapisa i na raspolaganju su svima. Dakle, predlažem da počnemo sa prvim snimkom.

SUDIJA ORIE: U redu. A da li je brzina govora takva da može da se transkribuje i da prevodioci mogu da prevedu?

TUŽILAC WAESPI: Da, verujem da je tako. Mislim, na video snimku, zapravo, govori gospodin Liborius prilično sporo.

SUDIJA ORIE: Dobro. Hajde da pogledamo.

TUŽILAC WAESPI: Hvala. Gospodine predsedavajući, prvi video snimak je sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 3763 i ...

SUDIJA ORIE: Da li je deo tog niza po Pravilu 65ter?

TUŽILAC WAESPI: Da, da, to je jedan deo, jedan dvominutni snimak iz videa koji traje nešto više od jednog sata.

SUDIJA ORIE: Učitani su samo delovi koje nameravate da prikazete ili ...

TUŽILAC WAESPI: Mislim da jeste, da. Da. Da.

SVEDOK LIBORIUS: Očigledno je na programu *Sanction*.

SUDIJA ORIE: Da. A onda će biti reprodukovani na DVD-u ili ... tako da će samo delovi koji su pušteni u sudnici biti dostavljeni Sekretarijatu.

TUŽILAC WAESPI: Da, mada bih ponudio sva četiri video snimka u spis.

SUDIJA ORIE: I sva četiri video zapisa koliko zajedno traju.

TUŽILAC WAESPI: Mislim da dva traju oko jedan sat, a treći traje oko 30 minuta, i četvrti isto toliko. Mislim ...

SUDIJA ORIE: Dakle, pogledaćemo odabrane delove, a ceo video snimak nudite u spis. Hajde da prvo pogledamo izabrane delove i onda ćemo čuti da li Odbrana ima prigovore. Molim vas, nastavite.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Molim da se prikaže prvi video snimak, počinje na 41 minut i 20 sekundi.

(video snimak)

Soren Liborius: Moje ime je Soren Liborius i radio sam za Evropsku posmatračku misiju tokom i nakon Operacije Oluja u avgustu 1995. godine. Danas je 18. maj 1997. godine. Mi sada gledamo u pravcu puta koji vodi od Knina do Drniša, idemo južno ... do Drniša, a mi smo u severnom kraju doline Kosovo koja se nalazi odmah južno od doline Knina. Dana 10. avgusta 1995. godine tokom patroliranja na putu iz Drniša primetio sam neke

kuće u plamenu u južnom kraju doline, a grupa vojnika kretala se s leve strane doline, zapadne strane do kuća koje sada gledamo. Oni su išli od kuće do kuće i podmetali požar. Vojnici su podržani vojnim kamionom koji je nosio kanistere goriva i moja patrola se zaustavila ovde ... kuća koju sada gledate sa dva prozora i otvorenim vratima na prvom spratu, to je bila prva kuća gde smo videli kako vojnici podmeću požar. To je najbliža kuća sa ove distance. To je oko 300 do 400 metara dalje. I nakon što su zapalili ovu kuću, vojnici su nastavili dalje uzbrdo prema severu, paleći ostale kuće. Detalji su opisani u izveštaju tima od tog datuma. Mi smo se povukli sa ove tačke odakle smo posmatrali onda kad su vojnici počeli da pucaju kao upozorenje u pravcu našeg vozila, posle desetak minuta posmatranja.

(kraj video snimka)

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Mogu li samo da proverim da li je brzina takva da bi možda jedan od prevodilaca mogao da čita a drugi da prevodi, da možemo da uhvatimo korak? Ne čujem nikakve pritužbe, pa hajde nastavimo sa drugim delom.

(video snimak)

Soren Liborius: Videćemo nove crepove na krovovima. Ti su krovovi obnovljeni u jesen 1996. godine i proleće 1997. godine, a sada grad Kistanje izgleda [u transkriptu piše "događaj"] sasvim drugačije nego što je izgledao u leto 1995. godine i u avgustu 1996. godine. U raznim izveštajima iz međunarodnih organizacija, što uključuje i Evropsku posmatračku misiju videćete da se spominje spaljivanje, koje su posmatrale međunarodne organizacije, neka spaljivanja su i dokumentovana fotografijama, na primer, garaža pored koje smo upravo prošli je zapaljena. Zapalili su je vojnici koji su bili u autobusu sredinom avgusta, što sam video. Sada idemo putem iz pravca istoka prema zapadu, i kao što možete videti, tu ima mnogo novih vrata i prozora, ali tragovi požara su još uvek veoma vidljivi na kućama.

(kraj video snimka)

TUŽILAC WAESPI: To je bio drugi snimak Kistanje ...

SUDIJA ORIE: Gospodine ...

(video snimak)

Soren Liborius: Naravno, pljačkanje je obavljeno pre nego što su kuće zapaljene. Tokom meseca avgusta i septembra, mogli ste da vidite sabirna mesta gde su se donosile opljačkane stvari a delili su ih uglavnom vojnicima Hrvatske vojske koji su ih dalje transportovali bilo u svojim privatnim vozilima ili u vozilima koja su pripadala Hrvatskoj vojsci. Većina spaljivanja u Kistanju su počinile jedinice u uniformama Hrvatske vojske. A budući da je kompletno kretanje kroz Kistanje bilo kontrolisano na kontrolnim punktovima vojne i civilne policije, izvan svake sumnje je bilo ko je mogao da podmetne požare. Sada se približavamo zapadnom kraju grada Kistanje, približavamo se crkvi u Kistanju.

(kraj video snimka)

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi, pre nego što nastavimo ...

TUŽILAC WAESPI: Da.

SUDIJA ORIE: ... čini se da postoji greška u transkriptu, strana 81, red 14, gde se kaže "dogadj", a ja sam čuo "izgled" iako u transkriptu piše "dogadj". Hajde da predemo na sledeći snimak.

TUŽILAC WAESPI: Samo trenutak. Radi lakšeg snalaženja, videli smo četiri snimka. Prvi je uzet iz video snimka sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 3763, a sledeća tri su video snimci sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 3764, a svi poslednji snimci su iz trećeg video snimka sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 3765.

(video snimak)

Soren Liborius: Približavamo se crkvi u Kistanju, pravoslavnoj crkvi. Značajno je primetiti da je crkva netaknuta i da je bila netaknuta za vreme svih paljenja i pljačkanja koja su počinjena u avgustu 1995. godine. Na vratima je stajao znak "Ovaj objekat štiti Hrvatska vojska" i bilo je mnogih dana kada je tu bilo stražara. Kao što ćete videti, palilo se i pljačkalo u neposrednoj blizini crkve. U razgovoru sa mnogim stražarima Hrvatske vojske oko crkava, Evropska posmatračka misija i druge međunarodne organizacije saznale su da su vojnici postupali po naređenjima generala Ante Gotovine, komandanta operativne zone Split, koji je imao sveukupnu komandu nad operacijama u ovom području, a sa strogim naređenjem da se zaštite crkve od pljačkanja ili uništavanja. Međutim, vojnici nisu intervenisali kada su se uništavali objekti odmah pored crkve. Ono što sada vidimo sa leve strane je korišćeno kao logor, kao kasarna, kao mini kasarna za

hrvatske vojnike, a mi smo videli da mnogi od tih vojnika podmeću požare u gradu Kistanju u prve dve nedelje posle Operacije Oluja, a oni su živeli u barakama koje smo upravo videli.

(kraj video snimka)

(video snimak)

***Soren Liborius:** Moje ime je Soren Liborius. Radio sam za Evropsku posmatračku misiju tokom i nakon Operacije Oluja u avgustu 1995. godine. Danas je 19. maj 1997. godine. Sada smo u selu Očestovo zapadno od Knina. Dana 24. avgusta 1995. godine, moja patrola je videla kako se diže dim iz Očestova dok smo se vozili kroz područje Padinje jugozapadno. Posle nekoliko minuta, stigli smo na mesto gde se sada nalazimo i videli smo dve kuće u plamenu. Prva od tih kuća bila je ova velika koju sada vidimo, i videli smo kako mala grupa vojnika izlazi iz te kuće, kako prelazi preko travnjaka do manje kuće koju vidimo sada u sredini. I otprilike je desetak ljudi izlazilo iz te kuće, nakon što su je zapalili. Moj patrola zaustavila se na tom mestu, a za to vreme su se vojnici okupljali kraj kapije koju sada vidimo u sredini, i nakon nekoliko minuta, oni su se odvezli u dva vozila. Detalji o tome su opisani u izveštaju od 24. avgusta. 1995. godine.*

(kraj video snimka)

(video snimak)

IJH: 21. maj 1997. godine. Donji Lapac, i ovo je najistočniji put u gradu.

(video snimak)

IJH: I dalje smo u Plitvičkoj ulici u Donjem Lapcu.

(kraj video snimka)

SUDIJA ORIE: Neko čeka...

TUŽILAC WAESPI: Da. Mogu li dalje? Mislio sam da ste slušali francuski prevod. Izvinjavam se, gospodine predsjedavajući. Samo želim da kažem za zapisnik da u ovom posljednjem klipu, komentar nije dao gospodin Liborius, već gospodin Marker-Hansen, koji će takođe svedočiti uskoro ovde, tako da prethodno SL nije gospodin Liborius. Ako možemo da nastavimo.

(video snimak)

Soren Liborius: *Moje ime je Soren Liborius. Radio sam za Evropsku posmatračku misiju tokom i nakon Operacije Oluja u avgustu 1995. godine. Danas je 17. maj 1997. godine. Mi sada stojimo na putu koji vodi do zaseoka Guglete, otprilike osam kilometara istočno od Obrovca. Na tom mestu, moj tim tokom patroliranja 22. avgusta 1995. godine se sreo sa vozilom vojne policije Hrvatske vojske BMW marke 520, u pratnji kamiona INA-e, cisterne za gorivo, i oni su dolazili iz zaseoka Guglete. Razlog zašto smo se približili selu, bio je taj da smo bili u patroli na magistralnom putu južno odavde, i odjednom smo videli veliki oblak crnog dima kako se diže iz sela Guglete, pa smo skrenuli na ovaj put. I kako smo se približavali i kako se povećavao dim, videli smo ova dva vozila kako dolaze u našem pravcu. Svi detalji o tome nalaze se u dnevnom izvještaju Evropske posmatračke misije od 22. avgusta. Mi smo sada u severnom delu sela Guglete i to je mesto gde smo videli prvu kuću koja gori. Kasnije je više kuća zapaljeno. Kuća koja je sada na slici, sa urušenim krovom ... kada smo stigli ovde, jednu trećinu krova je već zahvatio požar a trebalo je još pola sata pre nego što se cela krovna konstrukcija urušila. I na slici sada vidimo izbliza kako ta kuća izgleda sada. Ovo je najistočniji deo zaseoka ili sela Guglete, snimljen je danas, 17. maja 1997. godine.*

(kraj video snimka)

(video snimak)

Soren Liborius: *Moje ime je Soren Liborius. Radio sam za Evropsku posmatračku misiju tokom i nakon Operacije Oluja u avgustu 1995. godine. Danas je 17. maj 1997. godine. Stojimo u području Čičevca u Golubiću. Dana 1. septembra 1995. godine, ja i član tima, Eric Hendriks smo bili u patroli u području Golubića. Upravo smo bili u zaseoku Milići severno odavde i dok smo se vozili po magistralnom putu, videli smo velike oblake crnog dima kako se dižu. Odmah smo se dovezli do mesta gde stojimo sada, to se zove zaseok Čičevac, i videli smo kako jedna velika kuća gori. I dok smo se približavali zaseoku, ja sam snimio jednu fotografiju gde se vidi odakle se diže dim. Nastavili smo dalje niz put na kom sada ovde stojimo, i kad smo se približili kolibi sa otvorom u obliku trougla, jedan vojnik u uniformi Hrvatske vojske prišao je našem vozilu marke land rover i napravio znak da ne možemo da nastavimo dalje. Ja bih ... Primetio sam da je nosio trougao sa*

zlatnim orlovima vojne policije Hrvatske vojske i beli pojas Sam Browne. Dok je on zadržavao našu patrolu, bili smo očevici kako vojnici izlaze iz kuće, velike kuće u kojoj je požar prvo buknuo, a onda su skrenuli levo, dok su izlazili iz te kuće i otišli dalje dole u dolini, i pucali su u krave i konje koji su lutali po dolini. Na ovom mestu ovde gde nas je vojnik zadržao, nazvao sam naš Operativni centar u Zadru i obavestio sam ih da smo ovde zadržani i da čujemo pucnjavu u dolini i da vidimo kako se ubijaju životinje. Kasnije smo videli pored velike kuće koja je gorela, terensko vozilo crvene boje marke cherokee, a takođe na kraju ovog puta ovde, videli smo drugo terensko vozilo u kom su se vozili vojnici, bilo je bio crni mitsubishi pajero. Mi smo zapisali registarske brojeve Hrvatske vojske i to smo naveli u izveštaju našeg tima za taj dan. Ovde se sada kaže da je više kuća bilo spaljeno nego 1. septembra.

(kraj video snimka)

TUŽILAC WAESPI: Gospodine predsedavajući, to su bili video snimci. Samo još jedna korekcija sa naše strane. To je, naravno, to nije bio gospodin Marker-Hansen, već gospodin Ib Jul Hansen, koji je govorio u onom video klipu. On je istražitelj Tužilaštva, a njegovo ime pojavljuje se u 35. paragrafu izjave svedoka gospodina Liboriusa od 19. maja i 19. juna, 2008. godine. I molio bih da se ovi video klipovi, devet klipova uvrste u spis, jer kao što sam objasnio ranije, ostali snimci prikazuju slične scene i zaista vam daju veoma dobar pogled celog tog području oko Knina. To je, kao što sam rekao, malo više od tri sata, ali ja verujem da je vrlo korisno za časni Sud da pregleda ove video snimke.

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, ja nemam nikakav prigovor na deo video snimka koji je prikazan .... Ukoliko izjave na video snimku treba da budu predstavljene kao istina o tome šta je rečeno na video zapisu, onda bi to, verujem, trebalo da dobijemo kao dodatnu izjavu svedoka. A zamolio bih i da se uspostavi odgovarajući postupak po Pravilu 92ter, ukoliko je svedok pogledao sve i ukoliko je potvrdio sve što je rečeno na video snimcima.

SUDIJA ORIE: Sada bih samo da se osvrnem da li ili ne neki od njih ... samo trenutak, molim vas. Gospodine Waespi, da li ste pitali svedoka da li je pregledao ove snimke? I da li ih je pregledao?

TUŽILAC WAESPI: Da. Verujem da sam ga pitao da li je pregledao tokom pripremnog sastanka i još jednom prilikom kada je došao u Hag imao je mogućnost da pregleda video snimak. Ponavljam, to je sadržano u 35. paragrafu njegovih izjava koje je dao u maju i junu 2008. godine gde svedok kaže, a ja ga citiram: "Ja mogu da potvrdim ove video snimke jer sam bio prisutan 17., 18., 19., 20., i 21. maja 1997. godine, ali ne 16. maja, koji se spominje u prvom delu video snimka koji je označen brojem V000-1177. Kada su bili prvi put snimani, ja sam komentarisao video snimke, a tu su i komentari dva haška

istražitelja Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju." I on ima dodatne komentare u paragrafu 36, verujem.

SUDIJA ORIE: To je samo potvrđeni deo, a ne sve to.

TUŽILAC WAESPI: Da.

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius, jedno pitanje. Odnosno, jedno pitanje vama, gospodine Waespi, mislim da je ranije svedok rekao da ih pregledao za vreme pripremnog razgovora, kao i u junu mesecu?

TUŽILAC WAESPI: Tako je.

SUDIJA ORIE: Možemo da pitamo svedoka ... Gospodine Liborius, da li ste u junu pregledali sve ove video snimke?

SVEDOK LIBORIUS: Pregledao sam video zapise i imao sam priliku da ih sve vidim na DVD-u. Dakle, da, ja sam sve pregledao i čak sam ispravio neke reči koje nisu tačno navedene u transkriptu, da.

SUDIJA ORIE: I to je bilo u junu?

SVEDOK LIBORIUS: Da.

SUDIJA ORIE: Da. Ove godine. Sada ste napravili komentare, i ne moram da vas pitam da li se to tačno vidi u transkriptu, jer možemo da proverimo i sami, ali da li ste to rekli po najboljem sećanju, u skladu sa istinom?

SVEDOK LIBORIUS: Da.

SUDIJA ORIE: Da. Dakle, ako biste danas bili zamoljeni da date komentare, da li bi to bili ...

SVEDOK LIBORIUS: Bili bi isti.

SUDIJA ORIE: ...isti komentari. Gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Nemam više prigovora, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Gospođo sekretarko, koliko sam shvatio, imamo devet klipova, ali su na nekoliko DVD-ova, pretpostavljam. Da li možete da dodelite brojeve? Ako ne, onda ćemo to da uradimo sutra ujutro. Molim vas da to dogovorite sa Tužilaštvom, tako da ćemo sutra ujutro doneti odluku o usvajanju u spis.

(Pretno veće i Sekretarijat se savetuju)

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi, za potrebe kompletnog zapisnika, Pretresno veće vas poziva da dostavite sutra spisak, jer još nisu u zapisniku, onih delova koje smo videli u sudnici. Potrebno je samo da prekopirate sa onoga što smo već videli na ekranu, ali zajedno sa ERN oznakama, tako da kažemo – ovaj ERN broj ili ovaj broj po Pravilu 65ter, je broj jednog dela koje se emitovao. Ako možete to da arhivirate, i da date jedan primerak gospođi sekretarki, ona će dodeliti brojeve svim video snimcima, a mi ćemo onda sutra odlučivati o prijemu u spis – to će nam biti prva stvar na dnevnom redu popodne.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Sada je 19.00 časova. Gospodine Liborius, ponovo želim da vas upozorim da ne smete da govorite ni sa kim o svom svedočenju, bilo onom koje ste već dali ili ćete tek da date, i želeli bismo da vas vidimo sutra u 14.15 časova. Mi prekidamo sada i nastavljamo u sredu, 10. septembra, u 14.15 časova u sudnici broj 1.

Sednica je završena u 19.02 h

Nastavlja se u sredu, 10. septembra 2008. godine u 14.15 h.

